

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Michal Dubovan

Pojem investor v mezinárodních dohodách na ochranu investic

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Vladimír Balaš, CSc.

Katedra: mezinárodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 18.5.2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 19.5.2011

podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Vladimíru Balašovi, CSc. za cenné rady, které mi při psaní této práce poskytnul, a jeho vstřícný přístup.

OBSAH

ÚVOD	6
1. HISTORICKÉ, EKONOMICKÉ A POLITICKÉ SOUVISLOSTI OCHRANY INVESTIC	8
1.1 Vývoj právní úpravy mezinárodní ochrany investic	8
1.1.1 Koloniální období	8
1.1.2 Post-koloniální období	9
1.1 Dvoustranné dohody o ochraně investic	10
1.1.1 Původ dvoustranných dohod o ochraně investic	10
1.1.2 Několik poznámek k následnému vývoji	10
2. MNOHOSTRANNÉ INSTRUMENTY A NĚKTERÉ INSTITUCE TÝKAJÍCÍ SE INVESTIC	11
2.1 Mezinárodní středisko pro řešení investičních sporů	12
2.2 Regionální a sektorové instrumenty	12
2.3 Světová obchodní organizace	12
2.4 Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj	13
2.5 Mnohostranná dohoda o investicích	13
3. SROVNÁNÍ DEFINICE INVESTORA V REPREZENTATIVNÍCH VZORCÍCH DOHOD O OCHRANĚ INVESTIC UZAVŘENÝCH ČESKOU REPUBLIKOU	15
3.1 Standardní definice investora v BIT	15
3.2 Některé atypické případy vymezení investorů v BIT	16
3.2.1 Dohoda mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Spolkovou republikou Německo o podpoře a vzájemné ochraně investic	16
3.2.2 Dohoda mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Nizozemským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic	17
3.2.3 Limitující přístupy	19
3.3 Srovnání definic investora v mnohostranných instrumentech	21
3.3.1 Dohoda k energetické chartě	21
3.3.1.1. Fyzické osoby	21
3.3.1.2. Právnícké osoby	23

3.3.1.3.	Odepření výhod	24
3.3.1.4.	Vztah k třetím státům	25
3.3.2	Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států	26
3.3.2.1.	K vzájemnému vztahu dvoustranných dohod o ochraně investic a Washingtonské úmluvy v otázce kritérii kladených na investora	28
3.3.2.2.	Fyzické osoby	29
3.3.2.3.	Právnícké osoby	31
4.	PŘÍPADOVÉ STUDIE	35
4.1	Fyzické osoby	35
4.1.1.	Případ Soufraki v. UAE	35
4.1.1.1.	Skutkové okolnosti	35
4.1.1.2.	Procesní aspekty	36
4.1.1.3.	Rozhodnutí a odůvodnění	36
4.2	Právnícké osoby	40
4.2.1.	ČSOB v. SR	40
4.2.1.1.	Skutkové okolnosti	40
4.2.1.2.	Procesní aspekty	41
4.2.1.3.	Rozhodnutí a odůvodnění	41
4.2.2.	Tokios Tokelès v. UA	44
4.2.2.1.	Skutkové okolnosti	44
4.2.2.2.	Procesní aspekty	45
4.2.2.3.	Rozhodnutí a odůvodnění	45
4.2.3.	Phoenix Action Ltd v. ČR	47
4.2.3.1.	Skutkové okolnosti	47
4.2.3.2.	Procesní aspekty	48
4.2.3.3.	Rozhodnutí a odůvodnění	48
5.	AKTUÁLNÍ SITUACE V EU S OHLEDEM NA DEFINICI INVESTORA	50
	ZÁVĚR	52
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	55
	PŘÍLOHA	61
	SUMMARY	80

ÚVOD

Problematika mezinárodních investic je specifickou oblastí mezinárodního práva veřejného respektive jeho pododvětví mezinárodního ekonomického práva, které kromě zřizování a ochrany investic upravuje také mezinárodní pohyb zboží, služeb a plateb. ¹Prolínají se zde ekonomické a politické zájmy a souvislosti, což samo o sobě způsobuje, že se jedná o oblast neobyčejně dynamickou a významnou.

Tématem této práce je „Pojem investor v mezinárodních dohodách na ochranu investic“. Jak jistě patrné je vymezení termínu investor, investice a některých dalších klíčovou otázkou. Třeba zároveň podotknout, že se rozhodně nejedná o otázku ryze teoretickou, spíše naopak, rozlišení toho kdo je a kdo není investorem má pro účely mezinárodní ochrany investic dalekosáhlé praktické důsledky.

Pro zpracování tohoto tématu jsem se rozhodl v době, kdy se perspektivně rýsuje další významná investiční arbitráž proti České republice. Ať už bude výsledek vzniklé situace jakýkoliv, je zřejmé, že jedním z ústředních problémů bude i stanovení, který z poškozených subjektů může být z hlediska úpravy mezinárodní ochrany investic považován za investora. Sám jsem se v průběhu své praktické stáže v advokátní kanceláři setkal s potřebou řešit některé aspekty investičních sporů a i proto jsem se rozhodl rozpracovat tuto problematiku v diplomové práci.

Otázky, kterými bych se v rámci svého bádání chtěl zabývat, jsou mimo jiné následující:

- Jaké subjekty mohou být považovány za investory z pohledu mezinárodních dohod o ochraně investic?
- Jakými způsob a směry se měnilo nahlížení na kritéria, která musí daný subjekt splňovat, aby mohl být považován za investora ve smyslu mezinárodních dohod o ochraně investic?
- Jaké jsou výsledky tohoto vývoje a výhledy pro posuzování investorů do budoucna?
- Jak by měla vypadat ideální definice investora pro účely mezinárodní ochrany investic?

¹ BALAŠ, V.; ŠTURMA, P. *Kurs mezinárodního ekonomického práva*. Praha : C.H.Beck, 1997, str. 4.

Co se týče použité literatury, vycházel jsem jednak z pramenů primárních, tedy z příslušných mezinárodních dohod a úmluv, a jednak z relevantních českých, slovenských a světových monografií a odborných článků tak, jak jsou uvedeny v bibliografii. Část zdrojů má elektronickou formu a je dostupná na internetu. Jedná se zejména o texty rozhodnutí mezinárodních soudních a rozhodčích tribunálů. Odkazy na příslušné webové stránky jsou součástí poznámek pod čarou a bibliografie.

Z hlediska struktury lze práci rozčlenit na kratší spíše teoretickou část a dále část praktickou. Po počátečním zmínění některých historických, ekonomických a politických souvislostí ochrany investic následuje kapitola věnovaná stručnému nastínění soudobého systému mezinárodní ochrany investic, jeho klíčových institucí a mnohostranných instrumentů. Jako přechod mezi teorií a praxí je možno vnímat kapitolu věnovanou komparaci definic investora v relevantních reprezentativních vzorcích dvoustranných dohod o ochraně a podpoře investic, článku 25 Washingtonské úmluvy a článku 7 Dohody k energetické chartě s jejich stručným rozbohem. Dále následují pasáže věnované rozboru problematických aspektů spojených s definicí pojmu investor a jejich demonstrace na konkrétních případech investičních sporů. Vzhledem k aktuálnímu vývoji na půdě Evropské unie byla do práce zahrnuta i kapitola mapující aktuální, zatím neukončený, proces přípravy evropského programu ochrany zahraničních investic. Jako příloha je pak připojen přehled definic investora v jednotlivých bilaterálních a některých multilaterálních investičních dohodách.

S přihlédnutím ke svému rozsahu si tato práce neklade za cíl vyčerpávající výklad daného tématu. Je spíše uvedením do této specifické problematiky s popsáním jejich základních prvků a principů, identifikací aktuálních problémů a načrtnutím možných perspektiv. Věřím však, že může posloužit jako zdroj informací a námětů k další diskusi pro případné čtenáře.

1. HISTORICKÉ, EKONOMICKÉ A POLITICKÉ SOUVISLOSTI OCHRANY INVESTIC

1.1 Vývoj právní úpravy mezinárodní ochrany investic

Mezinárodní dohody o ochraně a podpoře investic jsou převládajícími prameny mezinárodního práva, které upravují podporu a ochranu investic. Jedinečnost současného systému mezinárodní ochrany investic je výsledkem historického vývoje. Proto se domnívám, že alespoň jeho stručný nástin umožní lepší proniknutí do této problematiky.

Mezinárodní investování v soudobém chápání znamená přesun hmotného či nehmotného majetku z jedné země do druhé za účelem jeho využití v této zemi k dosažení zisku a to pod úplnou nebo alespoň částečnou kontrolou vlastníka majetku.² Za předchůdce dnešního systému by bylo možno považovat již *ius gentium*. Mezinárodní investice ve výše uvedeném smyslu se ale objevují až mnohem později.

1.1.1 Koloniální období

V 17. a 18. století se mezinárodní investování realizovalo v rámci koloniální expanze. Právní systém uplatňovaný v kolonii byl provázán s právním systémem koloniální mocnosti. Investor se tedy v kolonii i nadále řídil právem více či méně vytvářeným nebo přinejmenším silně ovlivňovaným koloniální mocností, které mu poskytovalo dostatečnou ochranu jeho prostředků. Ve státech, které nepodléhaly žádné koloniální mocnosti, byly za účelem usnadnění obchodu zpravidla vytvářeny enklávy, kde se uplatňoval tzv. „protektorátní režim“. Z tohoto režimu rovněž plynulo právo zahraničních obchodníků řídit se i nadále právem svého domovského státu. Celá konstrukce byla udržována a vynucována kombinací diplomatických prostředků a vojenské síly.³

V období před druhou světovou válkou obecně neexistovala nutnost vytvářet zvláštní systém ochrany investičních prostředků směřujících do zahraničí.

Výjimkou byly investiční vztahy mezi USA a Mexikem a Ruská revoluce. Oboje spojeny s rozsáhlým znárodňováním majetku cizinců iniciovaly na poli mezinárodního

² SORNARAJAH, M. *The International Law on Foreign Investment*. Cambridge : Cambridge University Press, 2010, str. 8.

³ KALIŠ, R. *Vývoj mezinárodního investování a právní úpravy mezinárodní ochrany investic*. Právní fórum, 2007, str. 200-206.

práva diskusi o kritériích přípustnosti takovýchto zásahů. Zároveň se tyto události staly předzvěstí vývoje po druhé světové válce.

1.1.2 Post-koloniální období

Konec druhé světové války s sebou přinesl vícero radikálních změn. Pro oblast mezinárodních investic byly klíčové obzvláště vznik Organizace spojených národů a s tím související přijetí Charty OSN⁴. Použití síly jakož i hrozba jejího použití tak byly postaveny mimo právo a státy tím ztratily nejučinnější prostředek prosazování jak svých politických, tak i obchodních zájmů. Ve stejnou chvíli začínají národy žijící pod nadvládou koloniálních mocností usilovat o dosažení nezávislosti využívající tak svého práva na sebeurčení rovněž zakotveného v Chartě OSN.

S rozpadem koloniálního zřízení se především na straně bývalých koloniálních mocností, nyní exportérů kapitálu, objevuje potřeba ochrany těchto prostředků. Sebeurčení bylo často spojeno s nacionalistickými tendencemi a bývalé kolonie se nechtěly spokojit s pouhou politickou nezávislostí. Jejich cílem byla svrchovanost nad přírodními zdroji a ekonomická samostatnost, což vedlo v mnohých případech k vlnám znárodnování. Společně pak nové státy prosazovaly na mezinárodní úrovni nové světové uspořádání, které by jim dávalo více prostoru pro organizaci jejich hospodářství a přístup na světové trhy. Netrvalo dlouho a jejich ambice byly konfrontovány se skutečností, že k nastartování samostatných ekonomik potřebují značné finanční prostředky, které nemají k dispozici. Z důvodu omezených zdrojů ve formě finančních pomoci a půjček poskytovaných mezinárodními organizacemi a bankami bylo v zásadě jedinou možností získání rozsáhlejších kapitálových prostředků právě přilákání zahraničních investic. Jedním z nejvýznamnějších zdrojů kapitálu se tak stali zahraniční investoři, zejména pak nadnárodní společnosti.

Pro tyto subjekty se na jedné straně otevřely zajímavé investiční možnosti, na straně druhé zde byla nezanedbatelná rizika. V zájmu jejich minimalizace a dalšího

⁴ Charter of the United Nations, San Francisco, 26. 6. 1945, česká verze k dispozici na <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

ekonomického rozvoje se objevují snahy o vytvoření právního rámce ochrany mezinárodního investování.

Svojí povahou si tedy mezinárodní investice vynucují sblížení protikladných zájmů vyspělých průmyslových zemí, odkud přicházejí investice, a rozvojových zemí. Pro investorské země jsou možností využít místních surovinových zdrojů a levnější pracovní síly ke snížení nákladů a proniknutí na nové trhy. Pro hostitelské země je příliv kapitálu, technologií a know-how nezbytným předpokladem pro nastartování rozvoje a dosažení hospodářského růstu. Investice tak mohou přinášet ekonomické výhody všem.⁵

1.2 Dvoustranné dohody o ochraně investic

1.2.1 Původ dvoustranných dohod o ochraně investic

Vznik tohoto typu dohod byl logickým vyústěním nastíněné situace. Obyčejové mezinárodní právo neposkytovalo vyhovující nástroje řešení odpovědnosti státu za újmu způsobenou cizincům na jejich majetku a rozpory ohledně režimu zacházení mezi státy exportujícími a importujícími kapitál zmařily snahy o multilaterální úpravu⁶. V důsledku toho začaly investorské země uzavírat dvoustranné dohody věnované podpoře a ochraně mezinárodních investic⁷ (dále také jen „BIT“).

Stojí za zmínku, že vývojovým předchůdcem dvoustranných dohod o ochraně investic byly obecné ekonomické dohody o přátelství obchodu a plavbě uzavírané některými státy od konce druhé světové války. Obsahovaly totiž kromě jiného ustanovení o vzájemně prospěšném investování a tak z praktického hlediska byly schopny plnit obdobné funkce jako většina raných BIT.

1.2.2 Několik poznámek k následnému vývoji

Prvním státem, který začal systematicky rozvíjet síť dvoustranných dohod o ochraně investic, bylo Německo s vůbec první takovou dohodou uzavřenou v roce 1959. BIT první generace byly obecně kratší a zaměřovaly se na základní ochranné aspekty. Některé rozvojové země jako Čína nebo Brazílie se rozhodly nenásledovat vznikající trend a svoje

⁵ ŠTURMA, P. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*. Praha : Linde, 2008. str. 15

⁶ K tomu viz níže 2.5.

⁷ Pro tento typ dohod se v praxi ustálila zkratka BIT z anglického „bilateral investment treaty“.

první investiční dohody uzavřely až na sklonku dvacátého století. Většina ostatních členů mezinárodního společenství, rozvinutých i rozvojových, navázala smluvní vztahy a z toho logicky vyplynuly první arbitráže. Až v osmdesátých letech se podařilo definitivně prosadit koncepci arbitrážní doložky bez kvalifikovaného souhlasu dotčeného státu. Sedmdesátá a osmdesátá léta znamenala sice útlum v množství uzavíraných dohod, nicméně se v tomto období začal realizovat americký program BIT zaměřený na vysokou úroveň ochrany a depolitizaci investičních sporů, známý svými specifiky dodnes. Naproti tomu v devadesátých letech se počet dvoustranných dohod o ochraně investic zpětinasobil a navíc začaly vzájemně kontrahovat i státy rozvojové. Důvodem byly jednak větší odhodlání vlád států obou bloků k liberalizaci mezinárodního obchodu a také nedostatek alternativ k přímým zahraničním investicím pro ekonomiky rozvíjejících se zemí.

2. MNOHOSTRANNÉ INSTRUMENTY A NĚKTERÉ INSTITUCE TÝKAJÍCÍ SE INVESTIC

Přestože bylo v předchozí kapitole několikrát použito termínu „systém“, a to na označení specifické oblasti mezinárodního ekonomického práva, kterou „právo mezinárodních investic“ bezpochyby je, nelze zatím hovořit o systému z právního hlediska. Je tomu tak proto, že zde chybí obecný právní režim založený na mnohostranných úmluvách tvořících uzavřený komplex norem materiálních i procesních. Rovněž absentuje jasné institucionální provázání na určitou reprezentativní mezinárodní organizaci. Naopak na prosazování koexistujících pravidel různého původu postupně vytvářených na úrovni dvoustranné, regionální a univerzální se podílí řada mezinárodních hospodářských organizací (WTO, skupina Světové banky, OECD). Jak patrně jedná se o bohatou ale zatím poměrně roztříštěnou úpravu. Převládají zde sice dvoustranné dohody o podpoře a ochraně investic ale vedle nich tu působí i obyčejové normy a objevuje se též tendence k mnohostranné úpravě.⁸ Cílem následujících řádků je proto základní přehled instrumentária této oblasti s výjimkou dvoustranných dohod, o kterých již bylo pojednáno.

⁸ ŠTURMA, P. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*. Praha : Linde, 2008. str. 15.

2.1 Mezinárodní středisko pro řešení investičních sporů

Jedním z prvních důležitých kroků k vytvoření mezinárodního právního rámce ochrany investic bylo založení Mezinárodního střediska pro řešení investičních sporů (dále také jen „Středisko“ nebo „ICSID“) pod záštitou Světové banky na základě mezinárodní úmluvy v roce 1965⁹ (dále také jen „Washingtonská úmluva“ nebo „Úmluva“). Středisko bylo koncipováno jako neutrální fórum pro řešení investičních sporů se záměrem vytvořit atmosféru vzájemné důvěry a tím stimulovat přísun soukromého mezinárodního kapitálu do zemí, které o to budou mít zájem. ICSID není permanentním tribunálem, spíše poskytuje právní a organizační záštitu pro řízení mezi státy, které jsou smluvními stranami a investory splňujícími předepsané podmínky. Jedním z účelů je i delokalizace sporů, tedy jejich vynětí z jurisdikce národních soudů a vyloučení diplomatické ochrany.

2.2 Regionální a sektorové instrumenty

Výrazným posunem se v devadesátých letech stalo vytvoření Severoamerické zóny volného obchodu¹⁰. Toto trilaterální obchodní seskupení regionálního charakteru (USA, Kanada, Mexiko) má kromě jiných přesahů i do oblasti řešení sporů z investic a to díky Kapitole 11 citované úmluvy.

Příkladem tzv. sektorové dohody je Dohoda k energetické chartě¹¹ (dále také jen „ECT“), která pokrývá multilaterální spolupráci v oblastech energetického tranzitu, obchodu, investic, ochrany životního prostředí a energetické efektivity. Její ustanovení týkající se ochrany investic jsou v zásadě podobná těm v dvoustranných dohodách o ochraně investic s tím, že jsou použitelná pouze na investice v energetickém sektoru.

2.3 Světová obchodní organizace

Zatím nejnovějším mnohostranným instrumentem upravujícím mezinárodní investice je Dohoda o obchodních aspektech investičních opatření¹². Jedná se o mezinárodní

⁹ *Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States*, Washington, 18. 3. 1965. Úmluva bývá v praxi běžně označována zkratkou ICSID.

¹⁰ *North American Free Trade Agreement*, San Antonio, 17. 12. 1992 (zkráceně též NAFTA).

¹¹ *Energy Charter Treaty*, Lisabon, 17. 12. 1994.

¹² *Agreement on Trade-Related Investment Measures*, Marakéš, 15. 4. 1994.

smlouvu, která byla přijata jako jedna z příloh Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO). Nesnaží se proto upravovat problematiku investic jako celek, nýbrž jen jejich aspekty související s obchodem. Cílem je zakázat opatření, která vlády uplatňují vůči zahraničním investicím a investorům, pokud jimi omezují toky v rozporu s pravidly GATT 1994¹³. Podle článku 1 se dohoda vztahuje pouze na obchod zbožím.¹⁴

2.4 Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) je další mezinárodní organizací aktivní na poli mezinárodního investování. Součástí její struktury je i Výbor pro mezinárodní investice a nadnárodní podniky (CIME). Z dokumentů týkajících se dané oblasti přijatých na půdě OECD považují za účelné alespoň zmínit Deklaraci OECD o mezinárodních investicích a nadnárodních podnicích¹⁵, Kodex liberalizace kapitálových toků¹⁶ a Kodex liberalizace běžných neviditelných operací¹⁷.

2.5 Mnohostranná dohoda o investicích

S aktivitami OECD souvisí také neúspěšný ale o mnohém vypovídající návrh Mnohostranné dohody o ochraně investic¹⁸. Záměrem bylo vytvořit mnohostranný instrument s vysokými standardy ochrany mezi členskými státy OECD s možností přistoupení i pro nečlenské státy. Jednání probíhala v letech 1995 – 1998, avšak neshody ohledně širokého okruhu otázek, jakož i další související okolnosti byly důvodem opuštění návrhu.

Je zřejmé, že mezinárodní ochrana investic je oblastí nadmíru členitou. Nadále dochází k rozšiřování sítě BIT a jejich renegotiaci a narůstá i počet arbitrážních řízení. Množství

¹³ *Všeobecná dohoda o clech a obchodu* (zkráceně GATT) byla podepsána v roce 1947 v Ženevě. Jedná se o multilaterální mezinárodní smlouvu, která se stala předchůdcem WTO a je součástí její soustavy dodnes ve znění změn provedených právě GATT 1994.

¹⁴ ŠTURMA, P. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*. Praha : Linde, 2008. str. 76.

¹⁵ *OECD Declaration on International Investment and Multinational Enterprises*, Paříž, 1976.

¹⁶ *OECD Code of Liberalisation of Capital Movements*, Paříž, 1997.

¹⁷ *OECD Code of Liberalisation of Current Invisible Operations*, Paříž, 1997.

¹⁸ *The Multilateral Agreement on Investment* – konsolidovaný text návrhu a dokumentace z vyjednávání dostupné na webových stránkách OECD.

uveřejněných nálezů a publikací vytváří specializovanou jurisprudenci¹⁹ a tak navzdory některým výtkám se tento rámec osvědčuje a vyvíjí.

¹⁹ NEWCOMBE, A.; PARADELL, L. *Law and Practice of Investment Treaties*. Alphen aan den Rijn : Wolters Kluwer, 2009. str. 59.

3. SROVNÁNÍ DEFINICE INVESTORA V REPREZENTATIVNÍCH VZORCÍCH DOHOD O OCHRANĚ INVESTIC UZAVŘENÝCH ČESKOU REPUBLIKOU

Jelikož jádrem této práce je pojem investor, bude tato kapitola věnována srovnání několika definic investora v BIT jako převládajícím instrumentu mezinárodní ochrany investic. Prostor bude věnován i dvěma mnohostranným dokumentům – Washingtonské úmluvě a Dohodě k energetické chartě.

3.1 Standardní definice investora v BIT

Převládající formulace, kterou bývá v českých BIT vymezen investor, zní následovně:
Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.

b) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejich zákony a uznanou jimi za právnickou osobu, která má trvalé sídlo na území některé ze smluvních stran.

Tato klauzule se s případnými drobnými obměnami objevuje v textech dvoustranných dohod o ochraně investic, kterých smluvní stranou je Česká republika, nejčastěji²⁰.

Investování jako aktivita bylo již vymezeno v úvodní obecné pasáži²¹. Nutno podotknout, že i pojem investice bývá v dokumentech tohoto typu upraven, není však předmětem tohoto pojednání²². Odkaz na území souvisí se zásadou teritoriality v mezinárodním právu. Jelikož jde o instrumenty dvoustranné a cílem je podpora a ochrana investorů druhé smluvní strany, neměly by být tímto způsobem řešeny spory státu s jeho vlastními příslušníky. I zde se nicméně vyskytují sporné a hraniční situace. Po formální stránce se pak definice rozpadá na dvě části, a to specifikaci fyzických osob a osob právnických, v kterých se naopak projevuje zásada personalit v návaznosti na občanství respektive státní příslušnost.

²⁰ Např. Dohoda mezi Českou republikou a Jemenskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic, 65/2009 Sb.m.s.

²¹ Viz výše 1.1.

²² Srov. ŠTURMA, P. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*. Praha : Linde, 2008. str. 21 an.

Zajímavou skutečností je, že uvedená formulace se vyskytuje u dohod méně frekventovaných. Dohody aplikované častěji, kupříkladu BIT s Německou spolkovou republikou, Nizozemským královstvím nebo Spojenými státy americkými, uzavřené vesměs počátkem devadesátých let, obsahují některé zvláštní prvky definice investora. Tyto si zasluhují pozornost jednak pro četnější použití a také z hlediska právní komparatistiky a vznikajících interpretačních odlišností.

3.2 Některé atypické případy vymezení investorů v BIT

3.2.1 Dohoda mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Spolkovou republikou Německo o podpoře a vzájemné ochraně investic

Článek jedna česko-německé dohody o ochraně investic²³ stanoví, že pro účely této dohody:

Pojem "investor" znamená fyzické osoby se stálým bydlištěm nebo právnické osoby se sídlem v okruhu působnosti této Dohody, jež jsou oprávněny jednat jako investoři.

Odlišnost od výše zmíněného modelu je jasná na první pohled, a to nikoliv pouze z hlediska třetinového rozsahu této definice. Za zmínku stojí požadavek trvalého bydliště jakožto kritérium investorů – fyzických osob ve srovnání s podmínkou občanství ve „standardní definici“. Stanovení takového kritéria je jistě možné a dovolené vzhledem na smluvní volnost stran při sjednávání dohody, může ale, jak se ukazuje i v praxi, způsobit různé problémy. To, že stálým bydlištěm se rozumí dnešní legislativní pojem trvalý pobyt, je celkem zřejmé. Instituty trvalého pobytu a občanství však mají samostatnou a odlišnou právní úpravu a navíc jsou na sobě nezávislé v tom smyslu, že osoba se státním občanstvím jednoho státu může mít celkem běžně trvalý pobyt ve státě jiném. Společné pro oba tyto statuty je vázanost na splnění jistých podmínek, které jsou z hlediska mezinárodního práva ponechány obecně jako doména vnitrostátní právní úpravy. U trvalého pobytu jsou tyto podmínky mírnější a dá se na něj v jistém smyslu nahlížet jako „předstupeň státního občanství“. Poměrně nejasným se jeví i teritoriální vymezení účinků na „okruh působnosti této dohody“. Není tak těžké si představit možnosti zneužití takto formulovaného

²³ 573/1992 Sb. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Spolkovou republikou Německo o podpoře a vzájemné ochraně investic

ustanovení za účelem získání co nejlepších podmínek ochrany konkrétní investice konkrétním investorem. Jednání tohoto typu se v praxi investičních sporů označuje jako „*treaty shopping*“ nebo „*forum-shopping*“. Lze tak uzavřít, že citovaná dohoda je alespoň v otázce vymezení investora nastavena disproporčně ve prospěch investora, a to zejména fyzické osoby.

3.2.2 Dohoda mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Nizozemským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic

V úvodním článku této dohody²⁴ se uvádí: *Pojem "investor" označuje*

I) fyzické osoby, které jsou občany jedné ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem;

II) právnické osoby zřízené v souladu s právním řádem jedné ze smluvních stran.

Klauzule věnovaná osobám fyzickým je v tomto případě odpovídající standardu vázána na požadavek občanství. Zajímavější je v tomto ohledu ovšem pasáž předepisující podmínky právnických osob, která požaduje „pouze“ zřízení v souladu s právním řádem příslušné smluvní strany. Z toho tedy plyne, že investorem se může stát jakákoliv náležitě zřízená právnická osoba bez dalšího. Po bližším přezkoumání investorských definic v dvoustranných smlouvách o ochraně investic uzavřených Českou republikou je možné sestavit následující pořadí nároků kladených na potenciálního investora od nejpřísnějšího:

- právnická osoba ... která je zřízena nebo zaregistrována a v každém případě řádně organizována a skutečně provádějící hospodářskou činnost podle právního řádu příslušné smluvní strany a má své sídlo na území příslušné smluvní strany, kde je prováděno skutečné řízení společnosti²⁵
- jakákoli společnost zaregistrovaná nebo zřízená v souladu s právním řádem a mající trvalé sídlo na území některé ze smluvních stran²⁶

²⁴ 569/1992 Sb. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Nizozemským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic.

²⁵ Čl.1 Dohody mezi Českou republikou a Filipínskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic viz Sdělení Ministerstva zahraničních věcí 141/1996 Sb.

²⁶ Čl.1 Dohody mezi Českou republikou a Polskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic viz Sdělení Ministerstva zahraničních věcí 181/1994 Sb.

- společnost zaregistrovaná nebo zřízená v souladu s právním řádem (příslušné strany) a uznaná za právnickou osobu tímto právním řádem²⁷
- právnická osoba zřízená v souladu s právním řádem jedné ze smluvních stran

Vymezení použité v česko-nizozemské BIT je značně benevolentní a umožňuje právnickým osobám uměle si vytvořit ochranu v podobě mezinárodního investičního řízení. Zahraniční společnost uvažující o investování v České republice by teoreticky mohla nejdříve založit pobočku v Nizozemí a jejím prostřednictvím pak realizovat samotnou investiční operaci. Na otázku proč by cizí subjekt podstupoval tuto proceduru, existuje několik možných odpovědí. Jednak přichází v úvahu možnost, že země odkud investor skutečně pochází, nemá s Českou republikou uzavřenou bilaterální investiční smlouvu. Dále je možné, že úprava zmíněné dohody se jeví pro podnikatele rozhodujícího se pro vstoupení na český trh jako výhodná. Platí to, co již bylo uvedeno výše, a sice že dvoustranné investiční dohody jsou si v mnohém podobné. Rovněž z tohoto srovnání jednoho druhu klauzule plyne, že drobné nuance mohou mít značný praktický dopad. Tyto a podobné motivy tedy mohou vést právnickou osobu z jakéhokoliv domovského státu k naznačenému postupu. Koneckonců když existuje možnost, jak lépe ochránit svoje podnikatelské zázemí v cizím statě je jen logické chopit se takovéto možnosti.

Nastolená úvaha není samozřejmě čistě teoretická a má svoje kořeny v praxi. Již několik investorů skutečně využilo prostor poskytovaný právě touto konkrétní dohodou pro sestavení svého projektu, mezi jinými třeba CME nebo Saluka Investments²⁸, a následně hájilo svoje nároky vůči státu v arbitrážním řízení zahájeném na tomto základě.

Arbitrážní tribunály se již v několika nálezech vyjádřily k této problematice v tom smyslu, že pokud stát využije svojí smluvní volnosti a sjedná dohodu o ochraně a podpoře investic v podobě, která je evidentně výhodná pro investory, musí počítat s následky tohoto kroku a nést je. Pozitivním efektem může být příliv zahraničního kapitálu do hostitelské země, což je v podstatě smyslem tohoto typu dohod. Je zde ovšem i druhá strana –

²⁷ Čl.1 Dohody mezi Českou republikou a Lotyšskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic viz Sdělení Ministerstva zahraničních věcí 204/1995 Sb.

²⁸ CME/Lauder v. Czech Republic - základní informace a dokumenty dostupné na

http://en.wikipedia.org/wiki/CME/Lauder_v._Czech_Republic

Saluka Investments B.V. v. Czech Republic - základní informace a dokumenty dostupné na http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=1149

negativní, v podobě hrozících sporů s investory, kteří využijí výhodného postavení a když je to možné neváhají přenést svůj majetkový spor na mezinárodní úroveň.

Tyto skutečnosti společně s výsledky vícero investičních sporů vyznívajících v důsledku v neprospěch České republiky vedly k snaze ukončit platnost některých dohod se státy evropské unie jejich vypovězením. Problematika přímých zahraničních investic se totiž stala předmětem regulace evropského práva.²⁹ Pro případ jednostranného vypovězení bývá v závěrečných ustanoveních dohod předepsána několikaletá lhůta umožňující jejich aplikovatelnost na investice vzniklé před ukončením platnosti. Mírnější alternativou odstranění smluvního vztahu je možnost renegociace diskutabilních částí smlouvy. Ne vždy jsou zájmy stran totožné, z čehož pak plyne zdlouhavost a nejistota celého procesu jako je tomu například v případě jednání o změně dvoustranné dohody mezi ČR a USA.

3.2.3 Limitující přístupy

Ne všechny bilaterální investiční smlouvy jsou konstruovány „proinvestorsky“. Pro srovnání je tudíž nutno uvést vzorky restriktivnějších nebo minimálně vyváženějších definic investora. Jeden takovýto příklad již zmíněn byl, a to podrobná formulace z česko-filipínské BIT. Dalším vhodným zejména v komparaci s nizozemským modelem je případ švýcarský³⁰. Právnícké osoby jsou zde zmíněny dvakrát, z dvou úhlů pohledu:

Pojem "investor" zahrnuje s ohledem na obě smluvní strany

...

b) právnícké osoby, včetně společností, korporací, obchodních společností a jiných organizací, které jsou zřízeny nebo jinak právně založeny podle zákonů této smluvní strany a mají své sídlo a provozují skutečnou hospodářskou činnost na území této smluvní strany;

c) právnícké osoby založené v souladu s právním řádem kteréhokoli státu, které jsou přímo nebo nepřímo kontrolovány občany této smluvní strany nebo právníckými osobami, majícími sídlo a provozujícími skutečnou hospodářskou činnost na území této smluvní strany.

²⁹ Viz níže kapitola 5.

³⁰ Čl.1 Dohody mezi Českou republikou a Švýcarskou konfederací o podpoře a vzájemné ochraně investic viz Sdělení Ministerstva zahraničních věcí 459/1991 Sb.

První část této definice není nijak neobvyklá. Obsahuje demonstrativní výčet několika forem právnických osob, je zde zastoupen princip inkorporace tedy založení respektive zřízení dle příslušného právního řádu a konečně i požadavek sídla. Tyto jsou ještě doplněny prvkem fakticity neboli provozováním skutečné hospodářské činnosti na území dané smluvní strany.

V druhé části je pamatováno na otázku faktické kontroly, ovládnání jednoho subjektu jiným. Jinak řečeno za investora dle této klauzule může být považována jakákoliv cizí náležitě založená právnická osoba za předpokladu, že je ve skutečnosti kontrolována subjekty, které lze považovat za státní příslušníky jedné ze smluvních stran. U fyzických osob to znamená občanství, u společností pak zřízení, sídlo a skutečnou hospodářskou aktivitu.

Pro lepší ilustraci následuje aplikace takto stanovených kritérií na hypotetický případ z části 3.2.2 výše. Investor ze země jiné než Švýcarsko, který by si chtěl zajistit ochranu svého majetku podle česko-švýcarské BIT, by nemohl uspět pouhým založením pro forma společnosti dle švýcarského práva. Chyběly by mu totiž znaky faktické ekonomické aktivity a možná i sídlo. Na druhou stranu by jako investor mohla uspět cizí řádně založená společnost, pokud by bylo prokázáno její ovládnání českými nebo švýcarskými státními příslušníky podle písmena c) článku 1.

Po srovnání několika reprezentativních způsobů, kterými státy jako smluvní strany dvoustranných dohod o ochraně a podpoře investic specifikují subjekty hodné této ochrany lze konstatovat, že se jejich přístupy různí. Od podmínek spíše jen formálního charakteru až po komplexní definice podstatně zužující skupinu osob přicházejících v úvahu. Tato variabilita je jistě jednou z příčin toho, že jsou BIT na poli mezinárodního investování převládajícím nástrojem právní úpravy a multilaterální instrumenty se prosazují jen stěží, pokud vůbec. Dvoustranná konstrukce těchto dohod poskytuje státům lepší kontrolu při usměrňování toků zahraničního kapitálu. Většinou je v popředí zájem o přilákání investorů a zlepšení ekonomické bilance, z dlouhodobého hlediska však nelze opomíjet určitou rovnováhu a stabilitu ekonomického prostředí dané země.

Důležitou úlohu sehrávají také rozhodčí tribunály při aplikaci a interpretaci příslušných hmotněprávních a procesních pravidel, jakož i ostatních pramenů mezinárodního práva. Typickým příkladem je použití obecných zásad právních jako dobrá víra, využití teleologie a podobně.

3.3 Srovnání definic investora v mnohostranných instrumentech

3.3.1 Dohoda k energetické chartě³¹

V článku prvním odstavci sedmém ECT se k pojmu investor uvádí toto:

"Investor" znamená:

(a) vzhledem ke smluvní straně,

(i) fyzickou osobu mající občanství nebo národnost nebo trvalé bydliště v této smluvní straně v souladu s jejími platnými zákony;

(ii) společnost nebo jinou organizaci organizovanou v souladu se zákony platnými v této smluvní straně;

(b) vzhledem ke "třetímu státu" pak fyzickou osobu, společnost nebo jinou organizaci, která splňuje mutatis mutandis podmínky specifikované pro smluvní stranu v pododstavci (a).

Jelikož se jedná o multilaterální nástroj, rozpadá se definice na část aplikující se na smluvní strany ECT a část týkající se třetích států. Následné členění na fyzické a právnické osoby je již běžnou záležitostí.

3.3.1.1 Fyzické osoby

U fyzických osob najdeme tři alternativní požadavky, a sice občanství, národnost nebo trvalé bydliště. K občanství a trvalému pobytu již pojednáno bylo. Větší pozornost si zaslouží výraz národnost. V anglické verzi dohody je použito tří termínů – citizenship, nationality, permanent residence, to vše ve vztahu k fyzickým osobám. U právnických osob se slovo nationality překládá běžně v daném kontextu jako státní příslušnost.

³¹ Viz sdělení MZV č. 372/1999 Sb. Stojí za pozornost, že toto sdělení neobsahuje v příloze text Dohody (ten je pouze k nahlédnutí na MZV a Ministerstvu průmyslu a obchodu), přestože předkládací zpráva vládního návrhu pro Parlament předpokládala vyhlášení Dohody ve Sbírce zákonů. Tento postup je nestandardní, neboť Dohoda obsahuje i ustanovení týkající se fyzických a právnických osob a její čl. 26 dokonce předvídá rozhodčí řízení mezi investory a státy v oblasti energetiky. Pokud se zde bude citovat český překlad Dohody, vychází z Vládního návrhu, kterým se předkládá Poslanecké sněmovně PČR k vyslovení souhlasu (sněmovní tisk č. 1970 z r. 1995). Podrobněji k tomu viz Šturma, P.; BALAŠ, V.; Syllová, J.; Jirásková, V. *Vybrané problémy sjednávání mezinárodních smluv a jejich vnitrostátního projednávání. Závěrečná studie k projektu MZV č. RM 05/01/10 (zkrácená verze)*, dostupná na http://www.mzv.cz/public/e1/5e/5b/570095_471384_Vybrane_problemy_sjednani_mezinarodnich_smluv_res.pdf.

Právnícké osoby nemohou být občany *stricto sensu*, a opak by měl platit pro fyzické osoby. Bylo by zvláštní považovat státní příslušnost fyzických osob za další formu náležení ke státu vedle občanství. Nezůstává tedy, než přeložit nationality jako národnost jak bylo ostatně v dostupném českém znění učiněno. Pak je ale potřeba zodpovědět otázku co je národnost respektive co se tímto označením myslí v konkrétním kontextu tohoto pododstavce. Ze sociologického hlediska je národnost chápána jako příslušnost osoby k určitému národu, kde národ znamená společenství, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny, společná kultura a společné území.³² Je věcí vlastní volby, přičemž národnost ani její změna nemá vliv na státní občanství. Ze statistického hlediska je možné se hlásit k jedné i více národnostem, nebo také k žádné. Listina základních práv a svobod ČR deklaruje národnostní a etnická práva občanů a mezi nimi též právo svobodně rozhodovat o své národnosti, které není ničím omezeno ani podmíněno (čl. 3 odst. 2). Takto pojímaná národnost zjevně není pro účely Dohody k energetické chartě použitelná, protože postrádá právní jistotu a potřebnou míru závaznosti. Je dále možné předpokládat, že je tato formulace důsledkem multilaterálnosti a u některých smluvních stran může být takovéto navázání obvyklé a použitelné.

K otázce národnosti tak lze shrnout, že se jí buď mívá občanství, přičemž by pak bylo použito tohoto pojmu synonymně dvakrát v jedné klauzuli. Nebo může jít o státní příslušnost, která se však pojí spíše s právníckými osobami. Anebo se skutečně jedná o národnost, avšak v poněkud jiném pojetí než je v našich poměrech běžné. Účel použití pojmu je nicméně nepochybný a je jím poskytnutí širšího rozsahu ochrany.

V součtu a srovnání s definicemi v BIT se jedná o nejbenevolentnější vymezení, protože nejenom že je zde fakticky stanovena pouze jedna podmínka ale navíc v podobě alternativy, a to v případě trvalého pobytu celkem lehko překonatelné a v případě národnosti spíše pochybné. Jak dokazují *travaux préparatoires*, původně se nepočítalo se vztáhnutím ochrany i na rezidenty, nicméně v zájmu prosazení konceptu společného prostoru ochrany neboli common area of protection byla do textu doplněna i tato možnost.³³

³² Několik souvislostí a odkazů k této problematice je dostupných na <http://cs.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1rodnost>

³³ *Investment arbitration and the energy charter treaty* : Edited by Clarisse Ribeiro. New Jersey : Juris Publishing, 2006. str. 67 an.

3.3.1.2 Právnícké osoby

Co se týče právníckých osob, opět lze ve srovnání s již citovanými definicemi konstatovat spíše benevolentní, široký přístup, tentokrát však ne tak neobvyklý protože je zde zásadně shoda s nizozemským BIT modelem, tedy pouze požadavek náležitosti zřízení v souladu s právním řádem příslušné strany.³⁴

Zatímco jiné prameny, jako již citovaná česko-švýcarská dohoda o ochraně investic, výslovně stanoví rozsah aplikace i na společnosti inkorporované v třetích státech za předpokladu, že jsou vlastněny nebo kontrolovány investory z členské země, u ECT tomu tak není. V závislosti na okolnostech je ale možné dosáhnout stejného výsledku i u tohoto instrumentu, když v souladu s článkem 1 odst. 6 dohody chráněný investor bude nepřímo kontrolovat investici situovanou v okruhu působnosti ECT.

Za povšimnutí stojí také to, že Dohoda k energetické chartě předvídá situaci, kdy investor sice splňuje podmínky ustanovení 1(7) tak jak byly rozebrány ale je fakticky příslušníkem státu hostitelského. Tento zjevně nežádoucí stav je kompenzován v případě, že se dotčená entita rozhodne vznést nárok dle Washingtonské dohody. Tehdy totiž musí navíc vyhovět kritériím článku 25(2)(b) Washingtonské úmluvy³⁵. Cílem je znemožnit nebo alespoň minimalizovat riziko mezinárodních sporů mezi státem a jeho vlastními příslušníky protože tyto mají být řešeny vnitrostátně a spadají tak mimo úpravu mezinárodní ochrany investic obecně. Na druhé straně je možné si představit situaci, kdy investující subjekt navenek vypadá jako příslušník hostitelské země ale jeho faktická kontrola mluví ve prospěch umožnění mezinárodní ochrany.

Řešení situace přináší pro účely ECT její článek 26(7). V něm je stanoveno, že:

Investor jiný než fyzická osoba se státní příslušností ke smluvní straně, která je spornou stranou k datu písemného souhlasu zmiňovaného v odstavci (4) a která je, předtím než mezi ní a touto smluvní stranou dojde ke sporu, řízena (kontrolována) investory jiné smluvní strany, bude pro účely článku 25(2)(b) konvence ICSID považována za "příslušníka jiného smluvního státu"

³⁴ Podrobněji k otázkám státní příslušnosti v Energy Charter Treaty viz D'Allaire, Dominique. "The Nationality Rules under the Energy Charter Treaty: Practical Considerations" (2009) 10:1 Journal of World Investment & Trade.

³⁵ Rozbor ustanovení čl. 25 Washingtonské úmluvy o řešení sporů mezi státy a občany druhých smluvních států v následující pasáži viz níže 3.3.2.

Jinými slovy právnická osoba, která je formálně založena v hostitelském státě bude považována za subjekt jiného členského státu (pro účely 25(2)(b) ISCID) v případě, že je kontrolována investory právě z jiného členského státu. Dohoda stran požadovaná článkem 25(2)(b) je v daném případě obsažena v textu Dohody k energetické chartě.

Lze tak konstatovat, že faktická kontrola je v rámci ECT dostatečným podkladem pro získání statutu chráněného investora jednak na základě nepřímé kontroly investice dle čl. 1(6) a také podle čl. 26(7) Dohody k energetické chartě ve spojení s ustanovením 25(2)(b) Washingtonské úmluvy.

3.3.1.3 Odepření výhod

Uvedené okolnosti je potřeba odlišit od těch, které jsou obsaženy v článku 17(1) ECT. Znění je následující:

Všechny smluvní strany si vyhrazují právo odepřít výhody z této části

(1) právnímu subjektu, jestliže je tento subjekt kontrolován občany nebo státními příslušníky některého třetího státu a v prostoru té smluvní strany, v níž je organizován, nevykazuje podstatnou obchodní činnost.

Toto ustanovení bývá vykládáno jako zúžení rozsahu ochrany poskytované podle Dohody k energetické chartě. Jeho význam a poměr k jiným částem ECT především článku 26(7) byl prakticky prověřen v případě *Plama v. Bulgaria*³⁶. Z textu tohoto rozhodnutí vyplývá několik významných závěrů.

Za prvé, že mechanismus odepření výhod funguje pouze ve vztahu k části třetí dohody nadepsané Podpora a ochrana investic. Teleologický přístup si vyžaduje, aby aplikace článku 26 zůstala nedotčena při použití článku 17³⁷. Článek 26 kromě jiného obsahuje i svolení státu k arbitrážnímu řízení před Mezinárodním střediskem pro řešení investičních sporů, tzv. rozhodčí doložku.

³⁶ *Plama Consortium Limited v. Republic of Bulgaria*. (ICSID Case No. ARB/03/24)
Další informace a dokumenty dostupné na <http://www.encharter.org/index.php?id=343>.

³⁷ *Plama v. Bulgaria*, odst. 148.

Dále v otázce explicitního nebo konkludentního odepření výhod dovedl tribunál nutnost dalšího přiměřeného oznámení. Tato klauzule představuje totiž pouhou možnost a její aplikaci tudíž musí předcházet aktivní jednání signatářského státu.³⁸

V neposlední řadě se nesmí jednat o uplatnění retroaktivní, tedy případná notifikace má účinky *pro futuro*.

V souhrnu to znamená, že článek 17(1) nedefinuje rozsah působnosti ECT ve vztahu k investorům (ten je stanoven v článku 1 (7)) a tedy ho ani nezužuje. Předepisuje pouze podmínky odepření výhod části třetí, což jen podtrhuje široký rozsah poskytované ochrany a ilustruje ochrannou filozofii dohody na poli investování v energetice.³⁹

3.3.1.4 Vztah k třetím státům

Konečně je potřeba se zmínit o poslední sekci definice investora v ECT tedy článku 1 odst. 7 písmeno b). Ten říká, že investorem ve vztahu k třetím tedy nečlenským státům se rozumí fyzická osoba, společnost nebo jiná organizace, která splňuje *mutatis mutandis* podmínky specifikované pro smluvní stranu. Zde leží další rozdíl v úpravě ECT ve srovnání s většinou BIT a zároveň potvrzení proklamované širší ochrany poskytované touto dohodou. Kdyby právní řád signatářského státu uznal společnost založenou v jiné zemi za zřízenou v souladu s právním řádem tohoto členského státu, společnost by obstála jako investor splňující podmínky dle ECT. Pomyslný kruh ochrany se pak uzavírá prostřednictvím již zmíněné možnosti odepření výhod, která je prostředkem ochrany před zneužitím takto formulovaných ustanovení cizími investory.⁴⁰

³⁸ Plama v. Bulgaria, odst. 155 - 158

³⁹ *Investment arbitration and the energy charter treaty* : Edited by Clarisse Ribeiro. New Jersey : Juris Publishing, 2006. str. 73.

⁴⁰ WAELDE, Thomas W. *The Energy Charter Treaty: an east-west gateway for investment and trade*. London, The Hague, Boston : Kluwer Law. International Ltd., 1996. str. 334.

3.3.2 Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států

Z mnohostranných instrumentů mezinárodní ochrany investic považují za nutné zmínit také Washingtonskou úmluvu označovanou též ICSID podle Mezinárodního střediska pro řešení investičních sporů vytvořeného na jejím základě⁴¹.

Pozornost si tento nástroj zaslouhuje pro svoji specifickou povahu. Jde o institucionalizovaný systém, který je zvláště přizpůsobený pro interpretaci kontraktů mezi suverénními státy (na jedné straně) a soukromými zahraničními právníckými osobami (na straně druhé) a řešení z toho vyplývajících sporů. Na řešení takových sporů se nehodí ani mezistátní arbitráž, ani mezinárodní obchodní arbitráž. Hybridní (diagonální) povaze těchto kontraktů tak odpovídá právě tento hybridní mechanismus, který čerpá inspiraci z obou zmíněných prostředků urovnávání sporů. Představuje zároveň významnou inovaci oproti stavu obecného mezinárodního práva, které by investorovi po neúspěšném vyčerpání opravných prostředků v přijímajícím státě ponechalo pouze šanci na diplomatickou ochranu, jejíž výkon ovšem plně závisí na vůli domovského státu, a byl by tudíž nejistý.⁴² Smluvní strany se proto zavázaly, že neposkytnou diplomatickou ochranu v případě sporu, o němž se jejich občan s jinou smluvní stranou dohodli, že bude předložen Středisku k rozhodčímu řízení podle úmluvy (čl. 27).

V době svého vzniku v polovině 70. let se jednalo o inovativní právní konstrukci, jejíž výhody se plně projeví a osvědčily až později. Od začátku 80. let se systém již rozběhl naplno a funguje. Z posledních statistických údajů Konference OSN pro obchod a rozvoj UNCTAD vyplývá, že z celkového počtu 357 známých sporů investorů se státy bylo 225 předloženo právě Mezinárodnímu středisku pro řešení investičních sporů ICSID⁴³. Existují samozřejmě i jiné možnosti řešení mezinárodních investičních sporů, například podle pravidel UNCITRAL (Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo), u Stálého rozhodčího soudu v Haagu nebo Mezinárodní obchodní komory a rovněž ad hoc. Postup dle Washingtonské úmluvy je nicméně nejčastějším a počet dosud rozhodnutých případů, jakož i skutečnost, že mnoho z nich je veřejně přístupných vede k vytváření

⁴¹ Obecné informace a odkazy viz výše 2.1, nebo také <http://icsid.worldbank.org/ICSID/Index.jsp>
http://en.wikipedia.org/wiki/International_Centre_for_Settlement_of_Investment_Disputes

⁴² ŠTURMA, P. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*. Praha : Linde, 2008. str. 113.

⁴³ UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT, Geneva, *Latest Developments in Investor – State Dispute Settlement*, IIA ISSUES NOTE No. 1 (2010) dostupná na http://www.unctad.org/en/docs/webdiaeia20103_en.pdf

rozzrůstající se jurisdikční materie. Tato pomáhá vykládat nejasnosti a posouvat celý systém dál, udržovat ho funkční a přispívat k atmosféře vzájemné důvěry a ekonomické prosperity, které jsou smyslem existence ICSID od počátku.

Účelem této části práce je ale hlavně rozbor definice pojmu investor v Úmluvě o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států. Ta je zakotvena v článku 25 Úmluvy, který se zabývá rozhodovací pravomocí neboli jurisdikcí Střediska. Jde o klíčové ustanovení vymezující spory, o kterých může být vedeno řízení před tímto orgánem. Je tomu tak především proto, že v mezinárodním právu obecně a ani ve Washingtonské úmluvě není stanovena obligatorní jurisdikce. Proto je nezbytné v každém případě zkoumat, zda byl dán souhlas dotčeného státu s tím, aby byl určitý spor z ochrany investic podroben soudní pravomoci mezinárodního Střediska.⁴⁴ Nyní tedy již k samotnému úplnému znění zmíněného článku:

(1) Soudní pravomoc Střediska se vztahuje na každý právní spor vznikající přímo z investice mezi smluvním státem (nebo orgánem či zastoupením smluvního státu určeným Středisku tímto státem) a občanem jiného smluvního státu, o němž strany ve sporu písemně souhlasí, že bude předložen Středisku. Pokud strany vyslovily souhlas, nemůže žádná z nich jednostranně svůj souhlas odvolat.

(2) "Občanem jiného smluvního státu" se rozumí:

(a) jakákoliv fyzická osoba, která měla občanství jiného smluvního státu, než je strana státu ve sporu v den, kdy se strany dohodly předložit takový spor smírčímu nebo rozhodčímu soudu, jakož i k datu, ke kterému byla žádost registrována podle článku 28 odstavce (3) nebo článku 36 odstavce (3), ale nezahrnuje žádnou osobu mající k oběma datům také občanství smluvního státu strany ve sporu; a

(b) jakákoliv právnická osoba, která měla příslušnost jiného smluvního státu, než je stát smluvní strany ve sporu, v den, kdy se strany dohodly předložit takový spor ke smírčímu nebo rozhodčímu řízení, a jakákoliv právnická osoba, která měla příslušnost strany smluvního státu ve sporu k tomuto datu a která na základě zahraniční kontroly, na níž se

⁴⁴ ŠTURMA, P. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*. Praha : Linde, 2008. str. 115 an.

strany dohody, by měla být pro účely této Úmluvy považována za subjekt jiného smluvního státu.

(3) Souhlas příslušného orgánu nebo zastoupení smluvního státu bude vyžadovat schválení tohoto státu, pokud stát neoznámí Středisku, že takové schválení nevyžaduje.

(4) Kterýkoliv smluvní stát může v době ratifikace, přijetí nebo schválení této Úmluvy nebo v kteroukoliv pozdější dobu oznámit Středisku druh či druhy sporů, které by podle jeho názoru měly nebo neměly být podřízeny soudní pravomoci Střediska. Generální tajemník bezodkladně postoupí toto oznámení všem smluvním státům. Takové oznámení nebude považováno za souhlas požadovaný odstavcem 1.

Pro účely této práce je určující znění druhého odstavce. Zde se totiž skrývá vymezení subjektů, které mohou být považovány za investory dle této Úmluvy. Ještě před samotným rozbořem definice investora podle ICSID je namístě zamyslet se nad tím, jaký je vztah mezi dvoustrannými dohodami o ochraně a podpoře investic a tímto multilaterálním instrumentem. Řečeno jinak otázka zní, jaký je postup v případě, že se BIT a ICSID se rozcházejí v otázce požadavků kladených na investora. Předpokladem toho je samozřejmě skutečnost, že daná dvoustranná dohoda ve svém textu odkazuje na řešení sporů dle Washingtonské úmluvy.

3.3.2.1 K vzájemnému vztahu dvoustranných dohod o ochraně investic a Washingtonské úmluvy v otázce kritérii kladených na investora.

Během přípravných prací této konvence byla intenzivně diskutována otázka nutnosti stanovení objektivních požadavků státní příslušnosti. Jednou z možností bylo ponechat úplnou volnost hostitelského signatářského státu v rozhodování o tom, kterým subjektům umožní požívat ochranu zahraničního investora. Přesto však převládl názor, že

úmluva by měla obsahovat objektivní kritéria i v tomto ohledu⁴⁵. Konsenzuální element je nicméně obsažen v článku 25(2)(b), o kterém bude ještě pojednáno níže.

Z tohoto důvodu splnění kritérii státní příslušnosti v relevantním ustanovení BIT a dokonce ani konsenzuální kontrakt hostitelského státu s investorem neznamena automaticky splnění podmínek státní příslušnosti stanovených úmluvou.⁴⁶

Státy, které mají zájem o přilákání zahraničních investorů tak mohou nastavit podmínky poměrně široce, nikoliv však bez omezení. Jsou totiž limitovány zněním článku 25 úmluvy a objektivními kritérii v něm obsaženými. Jinými slovy mohou rozsah stanovený v této klauzuli zúžit, nemohou jej však rozšířit.

3.3.2.2 Fyzické osoby

Z praktického hlediska je zastoupení investorů – fyzických osob v investičních sporech vedených Střediskem minimální ve srovnání s osobami právnickými, což je pochopitelné. Úmluva s touto možností nicméně počítá a to v článku 25(2)(a). V souvislosti s tím vyvstává několik zajímavých otázek.

Prvou z nich je otázka aplikovatelného práva. Zde lze konstatovat, že tato oblast je ovládána normami práva vnitrostátního s případnou aplikací příslušných pravidel mezinárodního práva veřejného. To zda je osoba příslušníkem neboli občanem určitého státu se v první řadě určuje podle práva státu, jehož občanství se daný jednotlivec dovolává. V důsledku toho při rozhodování jestli této osobě skutečně náleží tvrzené občanství, jsou tribunály oprávněny a zároveň povinny toto právo aplikovat. Je při tom potřeba mít na paměti skutečnost, že použitelným vnitrostátním právem v tomto smyslu nejsou pouze samotné právní předpisy ale i způsob jejich výkladu kompetentními soudními orgány tj. soudy vyšších stupňů. Obdobnou myšlenku vyjádřil v jednom ze svých judikátů již Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti, když doslova uvedl: *pojem francouzské právo představuje francouzské právo tak, jak je aplikováno ve Francii*.⁴⁷

⁴⁵ Více k historii vzniku úmluvy a *travaux préparatoires* v publikaci Střediska - Documents Concerning the Origin and Formulation of the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States

⁴⁶ SCHREUER, CHRISTOPH H. *THE ICSID CONVENTION: a commentary : A Commentary on the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States*. Cambridge : Cambridge University Press, 2009. str. 264.

⁴⁷ Payment of Various Serbian Loans Issued in France (Fr. v. Yugo.), 1929 P.C.I.J. (ser. A) No. 20 (July 12)

Co se týče problematiky dvojího občanství, je Washingtonská úmluva jednoznačná, když vylučuje osoby *mající ... také občanství smluvního státu strany ve sporu*, tedy právě osoby s dvojím státním občanstvím. Existují mezinárodní dohody, které o této otázce mlčí, a je pak možné dovozovat, jak ostatně někteří autoři činí⁴⁸, že relevantním je pouze tzv. dominantní občanství.

S tím souvisí také zkoumání skutečného spojení nebo vztahu dotčené osoby se státem, o kterého občanství se jedná, jak bylo rozebráno v případě *Nottebohm Mezinárodního soudního dvora*⁴⁹. Ten v tomto případě dospěl k závěru, že *občanství je právním svazkem (mezi osobou a státem), jehož základem je skutečné spojení existence, zájmů a pocitů spolu s existencí vzájemných práv a povinností*. Vytvořil tak princip efektivního občanství založeného na faktickém stavu. Nutno podotknout, že se v daném případě jednalo o oblast diplomatické ochrany.

S diplomatickou ochranou souvisí další relevantní otázka týkající se občanství respektive státní příslušnosti nejen fyzických osob a tou je aplikovatelnost norem mezinárodního práva vztahujících se k diplomatické ochraně na právní vztahy v rámci mezinárodní ochrany investic. Obecně bývá tato možnost vylučována s odůvodněním, že se jedná o zcela odlišné systémy. Funkce občanství pro účely diplomatické ochrany je poněkud jiná než jeho použitelnost pro ověření jurisdikce Střediska ve vztahu k dotčené soukromé osobě. Samotná Washingtonská úmluva, jak již bylo uvedeno, vylučuje možnost použití diplomatické ochrany státem po tom, co bylo zahájeno řešení investičního sporu před Střediskem. Mezinárodněprávní praxe týkající se občanství se nicméně vyvinula primárně v kontextu diplomatické ochrany a alternativní přístupy nebo kritéria pro účely získání přístupu k institucím jako je Středisko chybí a tak se zdá, že právě principy diplomatické ochrany zůstávají prozatím jediným spolehlivým vodítkem.

Nyní několik poznámek k rozhodujícím datům, které jsou předepsány v ustanovení článku 25(2)(a). Je přitom potřeba mít na paměti, že podmínka občanství je zde stanovena ve dvou rovinách – pozitivní a negativní. Pozitivní podmínka občanství znamená existenci vazby v podobě občanství k jinému smluvnímu státu. Negativní podmínka naopak znamená neexistenci takového vztahu k hostitelské zemi. Rozhodnými

⁴⁸ DOUGLAS, Z. *The International Law of Investment Claims*. Cambridge : Cambridge University Press, 2009. str. 321 an.

⁴⁹ *Nottebohm case (Liechtenstein v. Guatemala)*, I.C.J. Report 1955 p.4, Judgement of 6 April 1955 dostupný na <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=3&code=lg&case=18&k=26>.

časovými okamžiky jsou jednak datum souhlasu a dále datum registrace žádosti o zahájení řízení. Datum svolení k arbitráži je přitom potřeba chápat v užším smyslu jako okamžik, kdy je souhlas státu vyjádřený v konkrétní dvoustranné smlouvě akceptován investorem. V případě investiční arbitráže je to typicky den podání žádosti o arbitráž. Široké chápání data souhlasu by mohlo zahrnovat také dobu vstupu investice na území hostitelského státu⁵⁰, což je ale potřeba odmítnout. Pro takovýto názor chybí v textu Úmluvy jednoznačný podklad, naopak užší výklad je podpořen rozhodovací praxí a jí vytvořeným chápáním mechanismu souhlasu.

Pro upřesnění je ještě nutno dodat, že článek 25(2)(a) vyžaduje pouze to, aby kritérium pozitivního a negativního občanství bylo splněno v dvou navzájem nesouvisejících okamžicích, a sice v době souhlasu a registrace, jak již bylo uvedeno. Z toho logicky plyne, že není na místě požadavek kontinuity tohoto stavu mezi těmito časovými body. K tomuto závěru lze dospět mimo jiné i gramatickým výkladem dotčeného ustanovení, které používá formulaci „*jakož i k datu*“ a „*k oběma datům*“ a nikoliv „*kontinuálně*“ nebo „*od - do*“.⁵¹

3.3.2.3 Právnícké osoby

V úvodu této pasáže je potřeba uvést dva důležité aspekty související s koncepcí právníckých osob pro účely Washingtonské úmluvy. Prvním z nich je skutečnost, že Úmluva blíže nedefinuje koncept právnícké osoby. Z praktických důvodů bylo řešení této otázky ponecháno na vnitrostátních právních řádech. Na druhou stranu je zřejmé, že právní subjektivita je inherentním požadavkem konceptu právnícké osoby pro účely ICSID a pouhé seskupení osob ať už právníckých nebo fyzických tak nemůže splnit podmínky článku 25(2)(b).

V obecném mezinárodním právu veřejném existuje několik možných způsobů určení státní příslušnosti právníckých osob. Nejčastěji používaný přístup zohledňuje místo inkorporace neboli zapsané sídlo. Jinak lze považovat za rozhodující také umístění skutečného sídla společnosti tedy příslušnost k státu, ze kterého je vykonávána efektivní

⁵⁰ Viz například *Siag v. Egypt*, Decision on Jurisdiction (Dissenting Opinion), 11 April 2007, str. 4.

⁵¹ SCHREUER, CHRISTOPH H. *THE ICSID CONVENTION: a commentary : A Commentary on the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States*. Cambridge : Cambridge University Press, 2009. str. 276.

kontrola daného subjektu (tzv. *siège social*). Inkorporace a sídlo se staly uznávanými testy pro oblast diplomatické ochrany.⁵²

Uvedené metody vylučují možnost zkoumání reálné společenské struktury. Není tudíž možné odhlížet od státní příslušnosti společnosti, ať už je stanovena podle sídla nebo podle inkorporace, a zabývat se státní příslušností subjektů majících většinový podíl, zejména pak akcionářů. Takovýto postup označovaný v anglo-saských právních systémech jako „*piercing the corporate veil*“ je možný pouze v případech zneužití subjektivity právnické osoby zejména k páčání trestné činnosti.⁵³

Výše zmíněnou metodu nazývanou někdy test kontroly je možné pro účely ICSID vyloučit také systematickým výkladem článku 25(2)(b). Druhá část tohoto ustanovení totiž vysloveně počítá se zohledněním kontroly u právnických osob, které i když mají státní příslušnost hostitelského státu, mohou být považovány za zahraničního investora zvláštní dohodou stran „*na základě zahraniční kontroly*“. Jelikož je výjimka založena na principu kontroly, lze mít za to, že obecně státní příslušnost pro účely úmluvy na tomto principu založena není. Jinak by totiž pojem státní příslušnost byl použit dvakrát v různém významu. Praxe rovněž neposkytuje žádné pádné argumenty svědčící o opaku.⁵⁴

S podmínkou státní příslušnosti signatářského státu souvisí nejenom to, že investoři z nečlenských zemí jsou z režimu ochrany dle ICSID vyloučeni ale i obdoba dvojího občanství u fyzických osob. Situace, kdy právnická osoba má na základě výše popsaných kritérií příslušnost k více než jednomu státu je samozřejmě nežádoucí, nicméně se může vyskytnout. Právnická osoba X by teoreticky mohla být založena ve státě A, mít sídlo s vedením společnosti v B a navíc by mohla být kontrolována subjekty z další země C.

Dikce ustanovení 25(2)(b), kde se používá výraz smluvní stát v jednotném čísle, nelze vykládat tak, že by bránila v přístupu k Středisku subjektům, u nichž není zcela vyjasněna otázka státní příslušnosti. Zejména jedná-li se o vícero smluvních států.

⁵² K tomu viz např. rozsudek Mezinárodního soudního dvora ve věci Barcelona Traction - Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited, Judgment, I.C.J. Reports 1970, p. 3. dostupný na <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=3&k=1a&case=50&code=bt2&p3=5>

⁵³ Blíže je k této otázce pojednáno v pasáži věnované rozboru případu Tokios Tokaels v. Ukraine (ICSID Case No. ARB/02/18) viz níže 4.2.2.

⁵⁴ SCHREUER, CHRISTOPH H. *THE ICSID CONVENTION: a commentary : A Commentary on the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States*. Cambridge : Cambridge University Press, 2009. str. 279 an.

Problémy ale můžou vzniknout tam, kde jeden z možných domovských států není státem smluvním. To samo o sobě nediskvalifikuje dotčený subjekt z hlediska procesního postavení před Střediskem, nicméně je potřeba přihlížet k možným důsledkům. Pro případ dvojí státní příslušnosti není v zásadě potřeba zkoumat příslušnost dominantní, postačí pouhá existence vztahu k signatářské zemi založená na přijatelných kritériích. Pak ale vzniká nebezpečí kolize se systémem diplomatické ochrany. Tento jev je samozřejmě neželaný, na druhou stranu je nevyhnutelným důsledkem toho, že kritéria státní příslušnosti právnických osob pro účely jurisdikce ICSID se liší od těch, které se používají v případě diplomatické ochrany.⁵⁵

Je proto možné a z hlediska funkčnosti systému i účelné bránit investorům v používání postupů, které by jim umožnili těžit jak z ochrany poskytované ICSID, tak z možností diplomatické ochrany.

Na rozdíl od dvojitého časového testu u fyzických osob⁵⁶ je pro osoby právnické stanoveno pouze jedno rozhodné datum a tím je *den, kdy se strany dohodly předložit takový spor ke smířčímu nebo rozhodčímu řízení*, jinými slovy datum svolení neboli souhlasu. Obyčejně půjde o den, kdy je zahájeno řízení tím, že investor využije možnost zahájit arbitráž, kterou mu hostitelský stát poskytuje v podobě obecně formulované rozhodčí doložky v BIT. Jakákoliv pozdější změna státní příslušnosti je z jurisdikčního hlediska irelevantní.

Poslední poznámka k úpravě právnických osob jako investorů dle ICSID se týká již zmíněné možnosti poskytnutí ochrany dle tohoto režimu i ve vztahu smluvního státu a společnosti, která je formálně příslušná právě k tomuto státu za splnění podmínek souhlasu stran a faktické kontroly cizími subjekty. Washingtonská úmluva je konstruována k urovnávání sporů mezi státy a občany (státními příslušníky) jiných států. Nemá sloužit k vedení sporů států s jejich vlastními subjekty. Tento druh sporů má být řešen na úrovni vnitrostátní, zejména prostřednictvím soudní soustavy dané země. Vyskytují se však situace, kdy hostitelský stát vyžaduje provádění investičních operací společnostmi, které jsou založeny v souladu s jeho právním řádem. Nejčastějším zdůvodněním bývá zlepšení možnosti dohledu nad aktivitami investora. Inkorporace v hostitelském státě ale činí

⁵⁵ SCHREUER, CHRISTOPH H. *THE ICSID CONVENTION: a commentary : A Commentary on the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States*. Cambridge : Cambridge University Press, 2009. str. 293 an.

⁵⁶ Viz výše 3.3.2.2 in fine.

z investora formálně příslušníka hostitelského státu podle běžně používaných kritérií⁵⁷. Tím by byli všichni investoři fungující na principu místních společností vyloučeni ze sféry ochrany dle ICSID a značná část zahraničních investic by se ocitla mimo záběr Washingtonské úmluvy. Proto byla do článku 25(2)(b), konkrétně jeho druhé části, vtělena možnost překonání tohoto problému v podobě výjimky z požadavku odlišné státní příslušnosti.⁵⁸

⁵⁷ Viz výše str. 28, 29.

⁵⁸ SCHREUER, CHRISTOPH H. *THE ICSID CONVENTION: a commentary : A Commentary on the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States*. Cambridge : Cambridge University Press, 2009. str. 296 an.

4. PŘÍPADOVÉ STUDIE

V poslední kapitole této práce bude na několika vybraných vzorcích rozhodnutí arbitrážních komisí prakticky prezentováno to, co bylo doposud předmětem spíše teoretického a komparativního výkladu v předchozích pasážích. Úvodem je ještě potřeba uvést, že otázky týkající se definice investora a odlišení subjektů, které investory jsou od těch, jež jimi být nemohou, se zpravidla řeší v počáteční tzv. jurisdikční fázi sporu, která pozůstává z prověření jednotlivých podmínek příslušnosti tribunálu v dané věci jednat a rozhodnout. Tyto podmínky bývají označovány jako *rationae materiae*, *rationae personae* a *rationae temporis*. Druhá z nich, tedy podmínka *rationae personae* se zabývá právě osobou investora a tím, zda tento subjekt splňuje požadavky stanovené v příslušných normách, jak byly uvedeny výše.

4.1 Fyzické osoby

4.1.1 Příklad Soufraki v. UAE⁵⁹

Následující případ je zajímavý nejen pro své skutkové okolnosti ale i tím, že jde o první spor rozhodovaný před Střediskem, ve kterém fyzické osobě nebylo umožněno domáhat se svých nároků pro nesplnění podmínky občanství podle článku 25(2)(a) Washingtonské úmluvy.

4.1.1.1 Skutkové okolnosti

V roce 2000 pan Soufraki uzavřel koncesní smlouvu s Dubajskou správou přístavů a cel, která mu umožňovala na dobu 30 let řídit, spravovat a rozvíjet přístav Al Hamriya. Ve zmíněné smlouvě byl pan Soufraki identifikován jako kanadský občan. Následně vznikl spor týkající se vypovězení smlouvy ze strany Spojených arabských emirátů. Pan Soufraki se rozhodl vymáhat škodu, která mu tím byla způsobena, cestou investiční arbitráže.

⁵⁹ Hussein Nuaman Soufraki v. United Arab Emirates (ICSID Case No. ARB/02/7), bližší informace a dokumenty dostupné na <http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet>

4.1.1.2 Procesní aspekty

Dne 18.6.2002 registrovalo Středisko podání pana Soufrakiho, ve kterém se jako fyzická osoba, tentokrát italský občan, domáhal náhrady škody ze zmařené investice podle BIT uzavřené mezi Itálií a Spojenými arabskými emiráty.

O jeho nároku bylo rozhodnuto o dva roky později zamítavě. Rozhodčí soud nedospěl k meritornímu zkoumání věci. Protistrana totiž vznesla jurisdikční námitku *rationae personae* a prohlašovala, že navrhovatel není italským občanem jak to o sobě tvrdí a proto nemá nárok požadovat náhradu škody podle příslušné dvoustranné smlouvy.

Navrhovatel se s tímto neuspokojil a v příslušné lhůtě podal návrh na zrušení rozhodčího nálezu z důvodu překročení pravomoci a nedostatečného odůvodnění rozhodnutí podle článku 52(1) Washingtonské úmluvy. Ad hoc komise tak musela prozkoumat, zda se původní tribunál nedopustil namítaných pochybení. Její závěry byly pro pana Soufrakiho opět negativní, nicméně jeden z členů byl poněkud odlišného názoru a rozhodl se vyjádřit své odlišné stanovisko.

Nyní ale již k samotným právním otázkám tohoto případu.

4.1.1.3 Rozhodnutí a odůvodnění

Centrální otázkou celého případu je bezpochyby otázka občanství navrhovatele. Pan Soufraki v rámci své podnikatelské činnosti pravidelně cestoval a pobýval na různých místech po celém světě, častokrát po delší dobu, což celou situaci jen komplikuje. Původně byl občanem Itálie, v mezidobí však získal i občanství kanadské.

Jurisdikční podmínky *rationae personae* jsou v daném případě vyjádřeny jednak v článku 1(3) BIT mezi Itálií a Spojenými arabskými emiráty a dále v článku 25(2)(a) Washingtonské úmluvy, když BIT odkazuje na ICSID jako prostředek řešení sporů z investic. V zmíněném článku BIT je investor definován jako fyzická osoba mající občanství signatářského státu v souladu s jeho vnitrostátním právním řádem. Z hlediska relevantního ustanovení Washingtonské úmluvy je důležitý dvojitý časový test občanství⁶⁰,

⁶⁰ Viz výše 3.3.2.2 in fine.

tedy nutnost jeho existence v době souhlasu k arbitráži a v době registrace návrhu na její zahájení Střediskem.

Klíčovou byla i skutečnost, že v relevantním období se v Itálii změnila zákonná úprava občanství a nový zákon přinesl odlišný pohled na otázku nabytí jiného občanství italským občanem. Původní zákon spojoval s nabytím jiného občanství automatickou ztrátu občanství italského, zatímco nová úprava přinesla akceptaci dvojího občanství a dále také možnost znovuzískání občanství pro ty osoby, které ho ztratily podle předchozích pravidel. Jednou z alternativních podmínek obnovení občanství bylo opětovné usazení se v Itálii alespoň po dobu jednoho roku.

Na důkaz svého tvrzení, že je občanem Itálie předložil pan Soufraki neméně než dva italské pasy, pět potvrzení o občanství od různých státních úřadů a dále list ministra zahraničních věcí potvrzující právo pana Soufrakiho dovolat se ustanovení BIT na základě italského občanství. Jak je tedy možné, že přes všechny tyto oficiální dokumenty různého druhu a data vyhotovení nebyl navrhovatel uznán tribunálem za občana Itálie kvalifikovaného k obhajobě svých majetkových nároků před Střediskem?

Rozhodčí soud si v úvodu své úvahy položil následující otázky, které považoval za směrodatné pro svoje rozhodnutí:⁶¹

- 1) zda navrhovatel byl před rokem 1991 italským občanem;
- 2) jestliže je odpověď na předchozí otázku ano, zda ztratil navrhovatel italské občanství v roce 1991, když se usadil v Kanadě a získal občanství zde;
- 3) jestli se podařilo navrhovateli znovu získat italské občanství podle nové právní úpravy po roce 1992 a
- 4) zda otázky související s italským občanstvím jsou ve výlučné pravomoci Italské republiky nebo je tribunál v tomto případě oprávněn nahlédnout i za pasy, průkazy totožnosti, potvrzení a ujištění ze strany italských orgánů potvrzující občanství pana Soufrakiho.

O první otázce mezi stranami nebylo celkem sporu a i tribunál posléze potvrdil, že navrhovatel byl původně občanem Itálie. V ostatních bodech se již názory stran poněkud rozcházely.

⁶¹ Odstavec 47 původního rozhodnutí z roku 2004.

Předně pan Soufraki zastával názor, že občanství Itálie neztratil nebo si toho alespoň nebyl vědom, a i kdyby ho v roce 1991 býval ztratil, nabyl ho zpátky na základě pozdější legislativy dlouhodobým pobytem na území Italské republiky v letech 1993 až 1994. Dále pak tvrdil, že bez ohledu na ztrátu a znovunabytí občanství byl schopen doložit svoje tvrzení několika relevantními doklady a dokumenty vydanými italskými státními orgány, které jsou pro posouzení jeho občanského statutu rozhodující. U těchto důkazů opakovaně zdůrazňoval jejich důkazní sílu, když je prohlašoval za důkazní prostředky *prima facie*. Tento termín pochází z angloamerického právního systému, kde se používá na označení důkazů, které mají být připuštěny a považovány za pravdivé, dokud nejsou vyvráceny.⁶² Konečně prosazoval názor, že mezinárodnímu tribunálu nepřísluší prověřovat takovéto doklady, ledaže by zde bylo podezření z podvodu. Jinak je ale občanství a rozhodování o něm ve výlučné sféře působnosti daného státu.

Argumentace protistrany byla založena na tvrzení, že navrhovatel sice občanem Itálie byl, následně však v důsledku nabytí kanadského občanství své původní občanství pozbyl a k jeho obnovení již nedošlo. Co se týče předložených úředních listin a dokladů, tyto nevycházejí z faktického prozkoumání situace pana Soufrakiho, který navíc v roce 1991 italským orgánům neoznámil nabytí jiného občanství. Mezinárodní rozhodčí soud tak byl, podle názoru žalované strany, oprávněn v rámci tzv. *compétence-compétence* s odkazem na článek 41 Washingtonské úmluvy rozhodovat o své vlastní jurisdikci a v rámci toho posoudit i existenci občanství navrhovatele nezávisle.

Rozhodčí soud v tomto případě shrnul svoje závěry k ústřední otázce občanství následovně:

V mezinárodním právu je obecně přijímáno, že občanství spadá do vnitrostátní suverénní sféry státu, který svými vlastními normami určuje pravidla jeho nabývání a pozbývání. ... Rovněž je ale akceptováno, že když je v mezinárodním rozhodčím nebo soudním řízení zpochybněno občanství osoby, je tribunál oprávněn rozhodnout o této námítce. Při tomto rozhodování bude připisován značný význam vnitrostátním normám upravujícím tuto otázku, jakož i interpretaci a aplikaci těchto norem vnitrostátními orgány. V konečném důsledku však tribunál rozhodne samostatně, na základě relevantních faktů a norem, zda dotčená osoba je nebo není občanem určité země, a co z toho vyplývá. Když,

⁶² Viz odstavec 39 in Separate Opinion and Statement of Dissent a odkazy tam uvedené.
http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC1552_En&caseId=C213

jako je tomu v tomto případě, závisí příslušnost mezinárodního tribunálu na otázce občanství, je tento tribunál oprávněn, vskutku vázán, o této otázce rozhodnout.⁶³

Jak již bylo naznačeno, dospěl tento orgán k názoru, že důkazy předložené navrhovatelem jsou nedostatečné ve světle nejasností ohledně jeho skutečného pobytu v Itálii v relevantní době a v souhrnu se mu tedy nepodařilo prokázat nové nabytí potřebného občanství. V důsledku toho nedošlo k meritornímu zkoumání věci.

Ad hoc komise se v zásadě ztotožnila se závěry, ke kterým dospěl původní tribunál. Jeho myšlenky pouze zpřesnila, rozvinula, sumarizovala a konstatovala, že případná pochybení při aplikaci italského právního rádu nebyla takového rázu, aby odůvodňovala zrušení rozhodčího nálezu.⁶⁴

Pro pořádek nutno ještě dodat, že jeden z arbitrů ad hoc komise vyjádřil ve svém separátním votu odlišné názory v souvislosti s tvrzením navrhovatele, že původní tribunál selhal při aplikaci italského práva a následně nedostatečně odůvodnil svoje rozhodnutí. Podle jeho názoru bylo namístež přísnější skrutinium, protože rozhodnutí, kterým se osobě v podstatě odepírá občanství je výrazným zásahem s drastickými následky, obzvláště pokud je učiněno v rozporu s oficiálními dokumenty vydanými kompetentními státními orgány.⁶⁵

Velice zajímavá myšlenka byla vyslovena jakoby mimochodem v samotném závěru původního rozhodnutí, když tribunál konstatoval: Kdyby byl pan Soufraki vstoupil do smluvního vztahu se Spojenými arabskými emiráty prostřednictvím společnosti vytvořené za tímto účelem v Itálii namísto kontraktace vlastním jménem jako fyzická osoba, žádný jurisdikční problém by nevznikl. Rozhodčí soud však může pracovat jen s fakty tak, jak jsou a jak se mu je podařilo zjistit.

Toto zdánlivě jednoduché řešení jen podtrhuje disproporční přístup ve stanovení jurisdikčních kritérií pro fyzické a právnické osoby v mezinárodní investiční arbitráži. Otázkou zůstává, zda tento nešvar kritizovaný v rozhodnutích jako Nottebohm v souvislosti s fyzickými osobami a jejich občanstvím není podobný situaci, kdy investor

⁶³ Odstavec 55 rozhodnutí.

⁶⁴ K podstatě a fungování řízení o zrušení rozhodčího nálezu v systému ICSID viz str. 11 a násl. rozhodnutí v řízení o zrušení.

http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC1553_En&caseId=C213

⁶⁵ Viz odstavec 13 in Separate Opinion and Statement of Dissent.

http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC1552_En&caseId=C213

vytvoří nebo převezme společnost v cizím státě a použije ji jako skořápku na získání ochrany podle příslušné BIT. Jedná se o problematiku tzv. "*corporate vehicles*" a "*treaty shopping*", které budou rozebrány na případech týkajících se právnických osob níže.

4.2 Právnícké osoby

4.2.1 ČSOB v. SR⁶⁶

Jedná se o vůbec první českou (a zároveň i slovenskou) investiční arbitráž projednávanou před Střediskem. Kromě specifických skutkových okolností si pozornost zasluhují i nejasnosti kolem dvoustranné dohody o ochraně a podpoře investic uzavřené mezi Českou a Slovenskou republikou vyvolané tímto sporem a přetrvávající v podstatě dodnes.

4.2.1.1 Skutkové okolnosti

Dne 19.12.1993 byla uzavřena Dohoda o základních zásadách finanční konsolidace ČSOB, a.s. (tzv. Konsolidační dohoda). Smluvními stranami byly Ministerstvo financí SR, Ministerstvo financí ČR a Československá obchodní banka, a.s. (ČSOB). Po rozpadu společného státu se tímto způsobem měly vypořádat vztahy mezi oběma nástupnickými státy s ohledem na ČSOB, která byla v předchozím období ovládaná státem a plnila některé jeho funkce především v oblasti zahraničního obchodu a platebního styku s cizinou. Konečným cílem celé transakce byla příprava banky na privatizaci a fungování ve volné tržní ekonomice.

Konsolidační dohoda se týkala mimo jiné převodu určitých nedobytných pohledávek z úvěrů (převážně pocházejících ještě z doby ČSSR) z ČSOB na dvě tzv. inkasní společnosti, které měly být současně zřízeny v České republice a na Slovensku. Podle této dohody měla každá z nových společností zaplatit ČSOB za převedené pohledávky. Poté uzavřela ČSOB s nově vzniklou Slovenskou inkasní, s.r.o. Úvěrovou dohodu o refinancování převedených pohledávek (tzv. Úvěrová dohoda). Podle ustanovení Úvěrové dohody, jež odkazovalo na Konsolidační dohodu, splacení půjčky včetně úroků

⁶⁶ Československa obchodní banka, a.s. v. Slovak Republic (ICSID Case No. ARB/97/4)
Podrobnosti na webu ICSID <http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet>

z ní bylo zajištěno závazkem Ministerstva financí SR. Tento závazek byl navíc výslovně potvrzen garanční doložkou na konci Úvěrové dohody ministrem financí SR jménem Ministerstva.⁶⁷

4.2.1.2 Procesní aspekty

Československá obchodní banka, a.s. podala arbitrážní návrh u Střediska 18.4.1997 s žalobou na Slovenskou republiku za porušení Konsolidační dohody. Podle tvrzení banky porušení spočívalo v tom, že SR neuhradila ztráty Slovenské inkasní, jak bylo dohodnuto v konsolidační dohodě. ČSOB se tak domáhala splnění závazků Slovenska podle Konsolidační dohody a náhrady utrpěných ztrát a nákladů řízení.

Jako navrhovatel založila ČSOB svou žádost o rozhodčí řízení především na Dohodě mezi vládou ČR a vládou SR o podpoře a vzájemné ochraně investic, podepsané 23.11.1993 (dále Dohoda), jejíž článek 8 odst. 2 odkazuje na jurisdikci Střediska.⁶⁸

4.2.1.3 Rozhodnutí a odůvodnění

Nejpodstatnější částí tohoto sporu byla jeho jurisdikční fáze⁶⁹, kde se vyskytlo hned několik sporných otázek. Vzhledem k nejasnostem panujícím kolem ukončení ratifikačního procesu zmíněné dvoustranné dohody o ochraně investic předložila ČSOB jako navrhovatel hned tři tituly k prokázání souhlasu Slovenské republiky se soudní pravomocí střediska. Kromě již uvedeného článku 8(2) BIT mezi SR a ČR pro případ, že tato dohoda nevstoupila mezi stranami v platnost, měla být i tak závazná pro SR na základě skutečnosti, že Ministerstvo zahraničních věcí SR ve svém sdělení publikovaném v Sbírce zákonů SR oznámilo, že Dohoda vstoupila v platnost. Třetí argument ČSOB ve prospěch jurisdikce Střediska spočíval v tom, že článek 7 Konsolidační dohody inkorporoval

⁶⁷ ŠTURMA, P. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*. Praha : Linde, 2008. str. 130.

⁶⁸ Ibid., str. 131 a odkazy tam uvedené.

⁶⁹ Viz Decision on Objections to Jurisdiction (May 24, 1999)

http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC556_En&caseId=C160,

Decision on the Further and Partial Objection to Jurisdiction (December 01, 2000)

http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC558_En&caseId=C160

dvoustrannou Dohodu odkazem. Tímto způsobem byl dovozován souhlas SR s arbitráží bez ohledu na to, zda samotná Dohoda vstoupila v platnost.

Ze strany Slovenské republiky pak byly vzneseny hned tři jurisdikční námitky – *rationae voluntatis*, *rationae personae* a *rationae materiae*. Jejich podstatu lze shrnout následovně:

- 1) Nebyla splněna podmínka písemného souhlasu k arbitráži, a to z těchto důvodů:
 - a) BIT mezi SR a ČR nevstoupila v platnost;
 - b) oznámení publikované v úředním věstníku MZV na této skutečnosti nemohlo nic změnit;
 - c) spojení BIT a Konsolidační dohody by mohlo fungovat pouze za splnění podmínky, že BIT vstoupila v platnost, co se však nestalo.
- 2) ČSOB není ve skutečnosti investorem protože:
 - a) je pouze "agentem"/orgánem či organizační složkou České republiky;
 - b) skutečnou stranou ve sporu je samotná ČR.
- 3) Konečně žalovaná tvrdila, že spor mezi stranami není „právní spor vznikající přímo z investice“, jak to požaduje článek 25(1) Washingtonské úmluvy.

Vzhledem k obsahovému zaměření této práce bude v následující části rozebrána především druhá z použitých jurisdikčních námitek, tedy postavení ČSOB jako investora ve smyslu článku 25 Úmluvy⁷⁰.

Článek 25(1) vymezuje personální rozsah jurisdikce Střediska na spory mezi členskými státy a příslušníky jiných smluvních států. Podle žalované byl ale tento spor mezi dvěma smluvními státy, protože: a) ČSOB byla státní organizací České republiky a nikoliv nezávislou obchodní společností a b) skutečnou, věcně zainteresovanou stranou v tomto sporu (real party in interest) je Česká republika.

K první části zmíněného argumentu zaujal tribunál tyto stanoviska: Pojem právnická osoba použitý v ustanovení článku 25(2)(b) není v Úmluvě blíže specifikován. *Travaux preparatoires* však prozrazují, že koncepce právnických osob nebyla zamýšlena pouze pro soukromé společnosti ale rovněž pro subjekty částečně nebo dokonce zcela ve

⁷⁰ Ve zbytku viz ŠTURMA, P. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*. Praha : Linde, 2008. str. 130-136.

vlastnictví státu. Pro účely Úmluvy je s ohledem tyto subjekty rozhodujícím hlediskem zda vykonávají převážně vládní funkce. Při odpovědi na tuto otázku musí být podle názoru tribunálu pozornost zaměřena na podstatu a nikoliv na účel aktivit dané entity.⁷¹

Pohledávky, které se později staly předmětem Konsolidační dohody a tedy i tohoto sporu, vznikly sice v souvislosti s aktivitami ČSOB v předrevolučním období v prostředí příkazové ekonomiky a tedy pod vlivem státní politiky, bankovní transakce, které byly použity k realizaci těchto cílů, tím ale neztratili svou komerční podstatu. Opatření, která ČSOB podnikla k tomu, aby tyto pohledávky odepsala, zlepšila tak svůj rozpočet a finanční pozici v souladu s ustanoveními Konsolidační dohody musí být tedy považována za komerční ve své podstatě. Tomuto závěru nasvědčuje i skutečnost, že hlavním cílem Konsolidační smlouvy byla privatizace ČSOB. Restrukturalizace podniku, ať už ve spolupráci se státem jako vlastníkem nebo bez ní, s cílem připravit se na podmínky tržního prostředí rozhodně nejsou výkonem veřejné správy. Kroky uskutečněné ze strany ČSOB se svou povahou neliší od opatření, které by přijala soukromá banka. Je pravdou, že vyjednávací pozice ČSOB byla posílena zájmem vlád obou zainteresovaných států na tom, aby tato klíčová banka obstála v konkurenčním prostředí a mohla dále poskytovat bankovní služby obyvatelstvu. Ani tento fakt však nemůže změnit povahově obchodní a soukromoprávní transakce na projevy vládní moci. Konečně byl zamítnut i poslední, podpůrný argument žalované spočívající v poukazu na to, že stranami Konsolidační dohody byly mimo ČSOB vesměs státní entity: ČR, SR a jejich organizační složky jako ČNB, Fond národního majetku ČR a SNB. Tato skutečnost měla dle názoru SR nasvědčovat, že takovýmto subjektem je i samotná ČSOB. Ani tento poukaz, jak již bylo naznačeno, mínění tribunálu nezměnil.

Druhá část námitky *rationae personae* poukazuje na dvě smlouvy o postoupení práv, které ČSOB uzavřela s ČR. Tímto se, dle názoru žalované, skutečnou stranou sporu fakticky stala ČR (postupník), když na ni byla převedena veškerá ekonomická rizika vyplývající z nároků vztahujících se k pohledávkám Slovenské inkasní. Tímto podle názoru SR ztratila ČSOB možnost hájit svá tvrzená práva před tímto tribunálem pro nedostatek jurisdikce dle čl. 25 Washingtonské úmluvy.

S tímto tvrzením se tribunál vyrovnal bez toho, aby se vůbec musel zabývat možnými důsledky smluv o postoupení. Vyšel přitom z datování relevantních dokumentů a

⁷¹ Odstavec 17 a následující rozhodnutí.

prohlásil, že ke dni formálního zahájení tohoto řízení nebyla uzavřena ani jedna z relevantních smluv o postoupení.

Je obecně uznávaným pravidlem, že pro stanovení oprávnění strany sporu stanout před mezinárodním soudním orgánem je rozhodným datum zahájení řízení. Jelikož byl tento spor zahájen ještě před tím, než byly předmětné smlouvy vůbec uzavřeny, je tato jurisdikční námitka rovněž neopodstatněná.⁷²

I v případě kdyby tomu tak nebylo, dodal k otázkám benefičiárního vlastnictví tribunál následující: Nedostatek benefičiárního vlastnictví na straně žalobce ve sporu či přenos ekonomického rizika vyplývajícího z možného výsledku sporu nemůže ovlivnit procesní postavení v řízení dle pravidel ICSID.⁷³

4.2.2 Tokios Tokelès v. UA⁷⁴

Tento případ je jedním z často diskutovaných sporů řešených před Střediskem, který rozdělil odbornou veřejnost v otázce jurisdikce *rationae personae*. Tato rozpolcenost se projevuje již v tom, že disentujícím členem tribunálu byl jeho předseda.

4.2.2.1 Skutkové okolnosti

Žalobce Tokios Tokelès byla litevská akciová společnost, která od roku 1994 provozovala na Ukrajině prostřednictvím místní společnosti Taki spravy podnikatelskou činnost v oblasti reklamní, nakladatelské a tiskařské. Od roku 2002 začala mít společnost Taki spravy značné problémy s ukrajinskými státními orgány spočívající mimo jiné ve vícero daňových řízeních a setřeních, soudních řízeních, znemožnění dispozice s majetkem, zabavení finančních a jiných dokumentů a křivých obviněních z nelegálních aktivit. Toto všechno se podle tvrzení žalobce dělo jako reakce na to, že na začátku roku 2002 vydala společnost Taki spravy knihu, která se pochvalně vyjadřovala o pozdější ukrajinské ministerské předsedkyni Julii Timošenkové, tehdy ovšem ještě opoziční političce.

⁷² Odstavec 31 rozhodnutí.

⁷³ Odstavec 32 rozhodnutí.

⁷⁴ Tokios Tokelès v. Ukraine (ICSID Case No. ARB/02/18)

4.2.2.2 Procesní aspekty

V důsledku toho ještě v tom samém roce společnost Tokios Tokelès zahájila investiční arbitráž proti Ukrajině, přičemž požadovala mimo jiné odškodnění za zabavení a zničení majetku ukrajinskými státními orgány, a to v důsledku porušení ustanovení ukrajinsko-litevské dvoustranné dohody o ochraně a podpoře investic z roku 1994.

Ukrajina však v řízení přišla s námitkou, že žalobce nemůže vznášet žádné nároky podle ukrajinsko-litevské dohody o podpoře a ochraně investic, protože nejde ve skutečnosti o litevskou společnost. Tokios Tokelès byla sice společnost založená v Litvě, avšak 99% jejích akcií vlastnili Ukrajinci a ti také tvořili dvě třetiny managementu.

4.2.2.3 Rozhodnutí a odůvodnění

Jurisdikce *rationae personae* tribunálu byla založena na kombinaci ustanovení článku 1(2) příslušné dvoustranné dohody a článku 25 Washingtonské úmluvy. V úvodním ustanovení BIT však byl investor definován jako právnická osoba založená v souladu s právním řádem Litevské republiky, což žalující společnost samozřejmě splňovala.

Ukrajinská strana poukazovala na skutečnou ekonomickou situaci, podle které je žalobce ukrajinským investorem v Litvě, a nikoliv litevským investorem na Ukrajině. Požadovala proto, aby tribunál to zohlednil při rozhodování a aplikoval test kontroly pro určení státní příslušnosti žalobce. Arbitráž vedenou sice litevskou společností, která je ale nepochybně kontrolována ukrajinskými občany, považovala žalovaná za rozpornou s účelem a smyslem Washingtonské úmluvy, kterým je řešení mezinárodních investičních sporů.⁷⁵

Formálně-právní pohled na věc byl ale podle většiny tribunálu jednoznačný a rozhodující. Strany mají při stanovování podmínek státní příslušnosti právnických osob volnost za předpokladu, že si určí rozumná kritéria a nevybočí z vnějších mantinelů stanovených článkem 25 Washingtonské úmluvy. Kritérium inkorporace je v mezinárodním právu všeobecně uznávaným a pro tribunál odůvodnitelným a postačujícím. Žádný další požadavek na osobu investora v dvoustranné dohodě obsažen

⁷⁵ Odstavec 23 rozhodnutí.

není a podle názoru rozhodců není namístě vyvozovat omezení v textu neobsažená a nevyplývající ani z pozadí sjednávání dané dohody.⁷⁶

K použitelnosti doktríny známe jako „*veil piercing*“, tedy náhlédnutí za korporátní strukturu daného subjektu a zohlednění faktického stavu jako je struktura akcionářů, zaujal tribunál rovněž odmítavé stanovisko. Za směrodatný vzal v tomto ohledu rozsudek Mezinárodního soudního dvora ve věci Barcelona Traction, podle kterého jsou důvodem pro takovýto postup například podvod a zneužití privilegií právnické osoby, ochrana třetích osob nebo vyhýbání se plnění zákonem stanovených povinností. Tyto druhy jednání, které lze souhrnně označit, jako zneužití právnické osoby, nebyly žalovanou stranou namítány, natož prokázány.⁷⁷

Jako podpůrný argument zazněla v této souvislosti i skutečnost, že Tokios Tokelès byla založena a v souladu s litevskými předpisy zaregistrována již v roce 1989, tedy ještě před uzavřením dvoustranné dohody o podpoře a ochraně investic mezi Ukrajinou a Litvou. Z toho vyplývá, že se v žádném případě nemůže jednat o spekulativní investici nebo případ tzv. *forum shopping*.

V souvislosti se slučitelností článku 1(2) BIT s Washingtonskou úmluvou, zejména jejím článkem 25 se tribunál vyjádřil k významu kontrolního testu a zahraniční kontroly obsažených v druhé části ustanovení 25(2)(b). Tento lze podle jeho názoru použít pouze k rozšíření, a nikoliv k omezování pravomoci Střediska.

Rozhodčí soud tedy dospěl k závěru, že Tokios Tokelès jako žalobce je investorem ve smyslu relevantního ustanovení BIT a rovněž státním příslušníkem jiného smluvního státu podle článku 25(2)(b) Washingtonské úmluvy.⁷⁸

Zmíněné separátní votum předsedy rozhodčího tribunálu směřuje podle jeho slov proti filozofii neboli duchu vydaného rozhodnutí, které jsou podle jeho názoru v rozporu s účelem a smyslem Úmluvy jak je vyjádřen ve Zprávě výkonných ředitelů k Úmluvě⁷⁹, jakož i v Úmluvě samotné. Tímto účelem je řešení mezinárodních sporů mezi státy a

⁷⁶ Odstavec 52 rozhodnutí.

⁷⁷ Odstavec 53 a násl. rozhodnutí.

⁷⁸ Odstavec 71 rozhodnutí. K dalším námitkám a podrobnostem viz úplné znění rozhodnutí dostupné na <http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC639En&caseId=C220>

⁷⁹ *International Bank for Reconstruction and Development*, Report of the Executive Directors on the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States, 1 ICSID Reports 25. Dokument dostupný na webu ICSID <http://icsid.worldbank.org/ICSID/StaticFiles/basicdoc/partB.htm>

zahraničními investory. V tomto konkrétním případě jsou okolnosti natolik zřejmé, že ačkoliv je formálně splněna podmínka sporu smluvního státu a příslušníka jiného smluvního státu, fakticky se jedná o spor mezi státem a společností kontrolovanou příslušníky právě tohoto státu. Volnost stran při stanovování kritérií státní příslušnosti nemůže být natolik široká, aby jim umožňovala učinit z tak klíčového ustanovení, jakým je článek 25 Úmluvy, pouze volitelnou klauzulí. Systém ICSID zkrátka nebyl vytvořen proto, aby umožňoval nebo dokonce podporoval praktiky občanů států využívajících zahraničních společností jako prostředku vyhnutí se pravomoci vnitrostátních soudů a aplikaci domovského právního řádu. Takovéto rozšiřování rozsahu aplikace ohrožuje jeho samotnou existenci.

Tento názor však nebyl sdílen dvěma zbylými členy rozhodčího tribunálu a společnost tak mohla vést arbitráž proti Ukrajině.

4.2.3 Phoenix Action Ltd v. ČR⁸⁰

Další z českých případů investiční arbitráže zdánlivě podobný případu Tokios Tokelès, avšak s odlišným koncem, na kterém je možné demonstrovat, kde leží hranice mezi spekulativním investováním a investováním v dobré víře neboli rozdíl mezi chráněným a nechráněným investorem.

4.2.3.1 Skutkové okolnosti

Žalobcem v této kauze byla izraelská společnost, kterou ale založil český podnikatel. Učinil tak poté, co se podnikatelské aktivity jeho dvou českých společností staly předmětem šetření orgánů státní správy i orgánů činných v trestním řízení v souvislosti s daňovými úniky. Následně byl tento český podnikatel zadržen, uprchl však policejní eskortě a podařilo se mu vycestovat do Izraele. Zde založil společnost Phoenix Action Ltd, která pak koupila jeho české společnosti a zahájila arbitráž.⁸¹

⁸⁰ Phoenix Action Ltd v. Czech Republic (ICSID Case No. ARB/06/5) dostupný na webu ICSID http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC1033_En&caseId=C74

⁸¹ Blíže ke skutkovým okolnostem viz odstavec 24 a násl. rozhodnutí.

4.2.3.2 Procesní aspekty

Žalobce nabyl stoprocentní podíl v obou předmětných společnostech k 26. 12. 2002. Notifikaci žalované straně o existenci investičního sporu učinil o dva měsíce později 2. 3. 2003. Po úvodních nejasnostech ohledně tvrzeného postoupení žalobního práva a načasování celé transakce, jakož i korporátních aktivit obou českých společností, byl návrh na zahájení arbitráže registrován dne 23. 3. 2006. Zhruba o rok později byl zamítnut návrh na předběžná opatření pro jeho neodůvodněnost. V jurisdikční fázi řízení Česká republika namítla nedostatek pravomoci tribunálu zejména proto, že Phoenix Action není ničím jiným, než *ex post facto* vytvořenou falešnou entitou českého občana přehajícího před spravedlností za účelem získání odlišné státní příslušnosti. Jedná se o do očí bijící případ zneužití *forum-shopping* v rozporu s principem dobré víry. Tribunál by tedy podle názoru žalované neměl upřednostnit formu před podstatou věci, pohlédnout za hranici korporátní slupky a rozhodnout o nedostatku pravomoci.

4.2.3.3 Rozhodnutí a odůvodnění

Tribunál se ve svých úvahách zabýval postupně všemi jurisdikčními podmínkami, tedy *rationae personae*, *rationae temporis*, *rationae voluntatis* i *rationae materiae*. Konstatoval, že po formální stránce Phoenix Action je příslušníkem Státu Izrael, v prosinci 2002 nabyla tato společnost podíl v dvou českých společnostech, kterážto operace vykazuje ekonomické i právní znaky investice podle příslušných ustanovení BIT a Washingtonské úmluvy. Žalovaná strana ve svých vyjádřeních opakovaně naléhala na tribunál, že bude prvním, který umožní zahraniční entitě vytvořené pouze za účelem získání odlišné státní příslušnosti a tedy přístupu k Středisku, vést arbitráž proti fakticky domovskému státu. To se nicméně nestalo, a to z následujících tribunálem uvedených důvodů: Phoenix Action byla vytvořena *ex post* až poté, co již byly české společnosti a jejich majitel zapleteny do sporů s ČR; vlastnictví k předmětným společnostem zůstalo fakticky po celou dobu v rodině podnikatele, když je v mezidobí vlastnily jeho manželka a dcera a částky za jejich prodej a „opětovnou koupi“ byly nápadně identické; nemohlo se tedy jednat o investici v dobré víře ale spíše a spekulativní pokus zneužití institutů investiční arbitráže.

Ve srovnání s případem Tokios Tokelès, který byl oběma stranami často citován, poznamenal tribunál, že investoři mohou strukturovat svou investiční strategii předem tak, jak to nejlépe vyhovuje jejich podnikatelským záměrům a potřebám mezinárodní ochrany a svobodně si zvolit prostředek – společnost, prostřednictvím které svoji investici zrealizují. Zdůraznil také, že v daném případě byla arbitráž umožněna zejména proto, že nebyly shledány žádné okolnosti nasvědčující zneužití systému ochrany mezinárodních investic. To však neplatí pro případ Phoenix Action, kdy byla struktur investice modifikována následně se zřejmým účelem zabezpečení přístupu ke Středisku poté, co již rozpory a škody vznikly.^{82 83}

⁸² Odstavce 92-95 rozhodnutí.

⁸³ Ke srovnání obou případů viz též SEKANINA, O. Kdo chce stát bít, vždycky si BIT najde : Zanedbaná česká diskuse o investiční arbitráži. *Euro*. 2010, 38, s. 25-28.

5. AKTUÁLNÍ SITUACE V EVROPSKÉ UNII A PŘÍPRAVA NOVÉ DEFINICE INVESTORA

Nejnovější vývoj v Evropské unii po přijetí Lisabonské smlouvy vychází ze skutečnosti, že přímé zahraniční investice se dostaly do oblasti výlučné pravomoci Evropské unie (EU). Stalo se tak v důsledku úpravy obsažené ve Smlouvě o fungování Evropské unie (SFEU)⁸⁴. Konkrétně se jedná o ustanovení článků 3(1)(e), 206 a 207 SFEU.

Problematika přímých zahraničních investic (foreign direct investments – FDI) je výslovně zmíněna v článku 206 SFEU. Toto ustanovení spadá do hlavy druhé s názvem Společná obchodní politika, která je dle článku 3(1)(e) ve výlučné pravomoci Unie. Cílem společné obchodní politiky, jak se uvádí v článku 206, je přispět k harmonickému rozvoji světového obchodu, odstranění omezení mezinárodního obchodu a přímých zahraničních investic a snižování celních a jiných překážek.

Orgány Unie se v souladu s tím rozhodly využít tento prostor k nastolení rovnováhy mezi ochranou oprávněných zájmů investorů a právem orgánů moci veřejné regulovat vztahy v této oblasti.⁸⁵ Vychází se přitom ze zkušeností členských států v oblasti investiční arbitráže, a také z příkladu zemí jako Kanada nebo USA, které adaptovaly své modely BIT za účelem zúžení interpretačního prostoru arbitrážních tribunálů a zajištění ochrany v případě zásahů ve veřejném zájmu.

Z toho podle názoru Výboru Evropského parlamentu pro mezinárodní obchod plyne nutnost přesnějšího definování typů investorů a investic, kterým bude ochrana napříště poskytována.⁸⁶

Od roku 2010 probíhají na půdě Evropské unie, především pak Evropského parlamentu, přípravné práce týkající se výše zmíněné iniciativy. Z prvotních diskusí vyplynuly dvě klíčové otázky. Za prvé: jaký bude osud početné skupiny dvoustranných

⁸⁴ KONSOLIDOVANÉ ZNĚNÍ SMLOUVY O FUNGOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE, Úřední věstník Evropské unie, C 83/47 dostupné například na

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF>

⁸⁵ Viz sdělení Výboru pro mezinárodní obchod Evropského parlamentu dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/en/pressroom/content/20110314IPR15476/html/EU-investment-policy-needs-to-balance-investor-protection-and-public-regulation>

⁸⁶ European Parliament resolution of 6 April 2011 on the future European international investment policy (2010/2203(INI)) bod 11. Úplné znění dokumentu dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2011-0141&format=XML&language=EN>

dohod o podpoře a ochraně investic uzavřených doposud členskými státy? Za druhé: podle jakých pravidel a s jakými prioritami bude EU do budoucna sjednávat investiční dohody s třetími zeměmi?

Z pohledu této práce a v souvislosti s avizovaným záměrem zpřesnit definici chráněného investora se jeví zajímavou druhá ze zmíněných otázek.

Dostupné dokumenty z jednání Evropského parlamentu prozrazují několik předběžných záměrů v návaznosti na pojmání investora Evropskou unií. Jednak je patrný požadavek jasné definice chráněných investic a odlišení FDI od investic portfoliových. Spekulativní formy investování, které mají být rovněž definovány, by neměly být chráněny. Dále se volá po zavedení pojmu „EU investor“, který by měl odrážet charakter a podstatu článku 207 SFEU, tedy podporu a rozvoj společné obchodní politiky.⁸⁷

Pojem investor pro účely evropského programu ochrany zahraničních investic má zahrnovat jak fyzické, tak právnické osoby včetně neziskových organizací. S cílem zabránit přílišnému zúžení definice se nedoporučuje rozlišovat mezi použitím teorie sídla a kontroly u právnických osob, jelikož je zájem pokrýt oba typy investorů.

Vzhledem k tomu, že *"forum-shopping"* se stal obvyklou a neželanou praxí, ke které byly vyjádřeny značné obavy, se uvažuje o začlenění požadavků, které EU běžně aplikuje v dohodách o volném obchodu s třetími zeměmi. Ty se týkají subjektů, které mají na území určitého státu pouze registrované sídlo nebo ústřední řízení. Tyto právnické osoby nebudou považovány za příslušníka daného státu, pokud není prokázáno trvalé a skutečné napojení jejich ekonomických aktivit na ekonomiku dané země.⁸⁸ Jako příklad se uvádí relevantní ustanovení Dohody o volném obchodu mezi EU a Jižní Koreou⁸⁹.

Nastíněným přístupem, který není zatím zcela definitivní a komplexní, vysílá EU jasný signál v době zahájení investičních rokování s významnými světovými hráči, jako jsou Čína, Indie nebo Kanada. Lze očekávat, že realizace evropského programu mezinárodní ochrany investic bude mít dopad na tento systém jako celek.

⁸⁷ Viz European Parliament resolution of 6 April 2011 on the future European international investment policy (2010/2203(INI)) bod 12 an.

⁸⁸ Discussion paper on the main building blocks of standards for EU agreements on investment

⁸⁹ FREE TRADE AGREEMENT between the European Union and its Member States, of the one part, and the Republic of Korea, of the other part, text dohody dostupný na <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=443&serie=273&langId=en>

ZÁVĚR

V oblasti mezinárodní ochrany investic je pojem investor jedním z klíčových. Jeho obsah nicméně není vždy stejný. Okruh subjektů, které splňují v konkrétním případě v souladu s aplikovatelnou dohodou předepsaná kritéria, může být různě široký. V potaz je přitom potřeba vzít požadavek odlišné státní příslušnosti ale také uplatnění teorie sídla, inkorporace, případně kontroly a dále reálnou ekonomickou aktivitu a další. Sídlo jako podmínka může být skutečné nebo pouze formální. U osob fyzických se vyžaduje typicky občanství, i když je možné setkat se i s kritériem trvalého pobytu. Kombinace těchto a dalších možných prvků poskytuje široké možnosti nastavení definice investora v závislosti na potřebách dané země.

Nahlížení na investory a jejich postavení se v průběhu času měnilo a vyvíjelo. Od klasické éry kolonialismu a monopolního postavení subjektů typu Nizozemské východoindické společnosti, které s dnešními investory mají jen málo společného, i když představují počátek dnes často diskutovaných nadnárodních korporací. Dále zde bylo období post-koloniální s aplikací diplomatické ochrany, s kterou se pojí známé judikáty jako *Barcelona Traction*. I tato koncepce se však ukázala jako nepostačující, těžkopádná a pro rychle se rozvíjející vztahy v globalizovaném mezinárodním obchodě nepoužitelná. Dnes je již obecně přijímán názor, že pravidla diplomatické ochrany jsou pro účely mezinárodní ochrany investic zásadně neaplikovatelná. S tím souvisí příchod moderního období ochrany zahraničních investorů spojeného především s masovým uzavíráním dvoustranných dohod o podpoře a ochraně investic, jejichž předchůdci byly dohody o přátelství a plavbě. Tyto bilaterální nástroje v kombinaci s instituty mezinárodní obchodní a investiční arbitráže neboli rozhodčího řízení poskytly investorům potřebnou jistotu, rychlost a flexibilitu a tím i přiliv zahraničního kapitálu státům. I rozhodovací praxe v takto vzniklém rámci ochrany se vyvíjela a dodnes vyvíjí stejně, jako se vyvíjí přístupy investorů a států. Dokladem toho jsou četná rozhodnutí, z nichž některá byla podrobněji zmíněna v této práci. Od původní poměrně bezbřehé ochrany, která byla zakotvena ve většině dvoustranných dohod a začala být investory zneužívána, se vývoj zdá se odklánět směrem ke střízlivějšímu, restriktivnímu přístupu ze strany států.

Zájem na uskutečňování zahraničních investic, redistribuce volného kapitálu a celkovém fungování mezinárodního obchodu nepochybně stále trvá, proto nejsou myslitelné radikální změny, přílišná omezení nebo úplné opuštění systému dvoustranných dohod, jak bývá někdy navrhováno. Je pravdou, že existují i státy, které nemají uzavřené žádné dvoustranné dohody o podpoře a ochraně investic, a přesto investoři mají o investování v nich zájem. Jedná se o známý příklad Brazílie. Na druhou stranu je v souvislosti s brazilským přístupem nutno podotknout, že se jedná o případ ojedinělý, ne-li jediný.

Mnohem pragmatičtějším ve vztahu k omezení kategorie chráněných investorů se jeví postoj Evropské unie. Ta se v návaznosti na přípravu vlastního programu dohod o ochraně investic odhodlala k parametrickým změnám a úpravám ústředních pojmů investice a investora. Staví přitom na předchozích zkušenostech členských států, jakož i na příkladu Spojených států amerických a Kanady.

Jednou z klíčových myšlenek, která se objevuje v materiálech souvisejících s přípravou evropského modelu investičních dohod, je důležitost rovnováhy ofenzivních a defenzivních zájmů neboli práva investorů na ochranu a práva státu na regulaci ve veřejném zájmu. Právě tato idea se zdá být jádrem aktuálního dění v oblasti ochrany zahraničních investic, a tedy i změn týkajících se ponímání a definování investora. Vztah státu a investora jako soukromoprávního subjektu je z teoretického pohledu vztahem diagonálním. Stát jako suverén, člen mezinárodního společenství a subjekt mezinárodního práva se v důsledku snahy přilákat zahraniční investice částečně vzdává svého výsadného postavení svolením k vedení mezinárodní arbitráže, které investor může a nemusí přijmout. Tato nabídka bývá pro potenciální investory většinou lákavá. Jinak by totiž svoje případné nároky musely vymáhat vnitrostátní cestou s nejistým výsledkem. Poté co se v hojném množství rozmohly případy spekulativního investování: forum shopping, fiktivní investorské entity a uměle vyvolané arbitráže, ve kterých tribunály opakovaně dospěly k závěru, že i jednostranně nastavené podmínky jsou pro stát závazné, je snaha o obnovení rovnováhy v těchto vztazích logickým vyústěním.

Lze se setkat i s názory, podle kterých se jednou právo ochrany investic přiblíží mezinárodním dohodám o ochraně lidských práv právě v tom, že nebude důležité, odkud investor resp. investice pochází. V některých arbitrážních nálezech se vyskytují určité

prvky a náznaky takového nahlížení, nicméně praxe a legislativní vývoj se prozatím ubírají jinou cestou.

Jak by tedy měla být koncipována ideální definice investora? Na tuto otázku neexistuje jediná odpověď a stejně tak nelze hovořit o jediné optimální definici pojmu investor. Tato otázka totiž musí být zodpovězena *ad hoc* podle potřeb daného státu a požadavků investorů samotných.

Zastřešující instituce typu ICSID vyžadují pro plnění svých úkolů, jak vyplývá z povahy věci i s ohledem na multilaterální charakter zřizovacích úmluv, definici širokou. Ani tato však nemůže být bezbřehá. Měla by tvořit pomyslný vnější mantinel pro kritéria, která si můžou sjednat státy.

Dvoustranné dohody o podpoře a ochraně investic jsou v tomto ohledu flexibilnější. Pro fyzické osoby se v nich osvědčila podmínka občanství, v případě dvojího občanství by mělo být rozhodující občanství dominantní. U právnických osob jsou tradičními ukazateli státní příslušnosti sídlo a inkorporace. Faktická kontrola se využívá méně, některé státy ale do klauzule vymezující okruh chráněných právnických osob vtělují faktické prvky jako reálná ekonomická aktivita nebo napojení na ekonomiku domovského státu. V zájmu vyváženosti lze tyto kroky spíše vítat, nicméně jako každá funkční právní definice by ani definice investora neměla být příliš restriktivně kazuistická, aby neodrazovala investory a nebrzdila ekonomickou aktivitu.

Ať už se vývoj v budoucnu bude ubírat jakýmkoliv směrem, jedno zůstává jisté – dokud bude existovat zájem na realizaci zahraničních investic, bude nutná i existence právního rámce regulujícího tyto aktivity. Vyváženost norem je předpokladem funkčnosti a dlouhodobé udržitelnosti každého odvětví, tedy i mezinárodní ochrany investic a současně nejdůležitějším ale i nejsložitějším úkolem práva.

Seznam použité literatury:

Literatura:

BALAŠ, Vladimír; ŠTURMA, Pavel. *Kurs mezinárodního ekonomického práva*. Praha : C.H.Beck, 1997. 221 s. ISBN 80-7179-150-4.

BĚLOHLÁVEK, Alexandr. *Ochrana přímých zahraničních investic v Evropské unii*. Praha : 2010, C.H.Beck. 416 s. ISBN 978-80-7400-345-5.

ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha : C.H.Beck, 2008. 854 s. ISBN 978-80-7179-728-9.

D'Allaire, Dominique. "The Nationality Rules under the Energy Charter Treaty: Practical Considerations" (2009) 10:1 Journal of World Investment & Trade.

DOUGLAS, Z. *The International Law of Investment Claims*. Cambridge : Cambridge University Press, 2009. 616 s ISBN-13 978-0-511-58081-9.

KALIŠ, Roman. *Vývoj mezinárodního investování a právní úpravy mezinárodní ochrany investic*. *Právní fórum*, 2007, str. 200-206.

NEWCOMBE, A.; PARADELL, L. *Law and Practice of Investment Treaties*. Alphen aan den Rijn : Wolters Kluwer, 2009. 614 s ISBN 978-90-411-2351-0.

Investment arbitration and the energy charter treaty : Edited by Clarisse Ribeiro. New Jersey : Juris Publishing, 2006. 315 s 67 ISBN 1-929446-94-2.

SCHREUER, CHRISTOPH H. *THE ICSID CONVENTION: a commentary : A Commentary on the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States*. Cambridge : Cambridge University Press, 2009. 1524 s ISBN-13 978-0-511-59649-0.

SEKANINA, Ondřej. Kdo chce stát bít, vždycky si BIT najde : Zanedbaná česká diskuse o investiční arbitráži. *Euro*. 2010, 38, s. 25-28.

SORNARAJAH, M. *The International Law on Foreign Investment*. Cambridge : Cambridge University Press, 2010, 524 s. ISBN 978-0-521-74765-1.

ŠTURMA, Pavel . *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*. Praha : Linde Praha, a. s., 2008. 334 s. ISBN 978-80-7201-709-6.

WAEDELDE, Thomas W. *The Energy Charter Treaty: an east-west gateway for investment and trade*. London, The Hague, Boston : Kluwer Law. International Ltd., 1996. 700 str. ISBN 90-411-0913-7.

Internetové zdroje:

Energy Charter [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <www.encharter.org>.

International Centre for Settlement of Investment Disputes [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://icsid.worldbank.org>>.

International Monetary Fund [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <www.imf.org>.

Investment Treaty Arbitration [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://ita.law.uvic.ca>>.

Ministerstvo financí ČR [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <www.mfcr.cz>.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <www.mzv.cz>.

Organisation for Economic Co-operation and Development [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <www.oecd.org>.

Portál Evropské unie [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://europa.eu>>.

Poslanecká sněmovna ČR [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <www.psp.cz>.

Přístup k právu Evropské unie [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/>>.

United Nations Conference on Trade and Development [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <www.unctad.org>.

United Nations Commission on International Trade Law [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <www.uncitral.org>.

World Trade Organization [online]. 2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <www.wto.org>.

Právní prameny:

Sdělení FMZV č. 453/1991 Sb., o sjednání Dohody o vzájemné podpoře a ochraně investic mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Francouzskou republikou

Sdělení FMZV č. 454/1991 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Rakouskou republikou o podpoře a ochraně investic

Sdělení FMZV č. 459/1991 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Švýcarskou konfederací o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení FMZV č. 478/1991 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Finské republiky o podpoře a ochraně investic

Sdělení FMZV č. 479/1991 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Švédským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic a Protokolu k ní

Sdělení FMZV č. 333/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Kanady o podpoře a ochraně investic

Sdělení FMZV č. 420/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států

Sdělení FMZV č. 530/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Královstvím Norska o vzájemné podpoře a ochraně investic

Sdělení FMZV č. 569/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Nizozemským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení FMZV č. 573/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Spolkovou republikou Německo o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení FMZV č. 574/1992 Sb., o sjednání dohody mezi Československou socialistickou republikou a Hospodářskou unií belgicko-lucemburskou o vzájemné podpoře a ochraně investic

Sdělení FMZV č. 575/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Dánským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení FMZV č. 646/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Spojeného království Velké Británie a Severního Irska o podpoře a ochraně investic

Sdělení FMZV č. 647/1992 Sb., o sjednání Dohody o vzájemné ochraně a podpoře investic mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Španělským královstvím

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Sdělení MZV č. 95/1993 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Čínské lidové republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 102/1993 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Čínské lidové republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 187/1993 Sb., o sjednání Dohody mezi Spojenými státy americkými a Českou a Slovenskou Federativní Republikou o vzájemné podpoře a ochraně investic

Sdělení MZV č. 231/1993 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Slovenské republiky o spolupráci v dopravě a spojích

Sdělení MZV č. 128/1994 Sb., o Dohodě mezi Českou republikou a Egyptskou arabskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 159/1994 Sb., o Dohodě mezi Českou republikou a Republikou Slovinsko o podpoře a ochraně investic

Sdělení MZV č. 162/1994 Sb., o Dohodě mezi Českou republikou a Austrálií
o vzájemné podpoře a ochraně investic

Sdělení MZV č. 181/1994 Sb., o Dohodě mezi Českou republikou a Polskou republikou
o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 198/1994 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Rumunska o
podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 96/1995 Sb., o dohodě mezi vládou České republiky a vládou Portugalské republiky o
podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 125/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a
vládou Korejské republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 180/1995 Sb., o dohodě mezi vládou České republiky a vládou Thajského království o
podpoře a ochraně investic

Sdělení MZV č. 181/1995 Sb., o Dohodě mezi Českou republikou a Peruánskou republikou o podpoře a
vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 183/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Albánskou republikou o
podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 185/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Litevské republiky
o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 200/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Maďarskou republikou o
podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 203/1995 Sb., o Dohodě mezi Českou republikou a Estonskou republikou o podpoře a
vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 204/1995 Sb., o Dohodě mezi vládou České republiky a vládou Lotyšské republiky o
podpoře a vzájemné ochraně investic

Zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů

Sdělení MZV č. 23/1996 Sb., o podepsání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Ukrajiny o
podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 48/1996 Sb., o podepsání Dohody mezi Českou republikou a Republikou Tádžikistán o
podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 57/1996 Sb., o podepsání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Singapurské
republiky o podpoře a ochraně investic

Sdělení MZV č. 69/1996 Sb., o Dohodě mezi vládou České republiky a vládou Spojených arabských
emirátech o podpoře a ochraně investic

Sdělení MZV č. 141/1996 Sb., o Dohodě mezi vládou České republiky a vládou Spojených arabských
emirátech o podpoře a ochraně investic

Sdělení MZV č. 201/1996 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Ruské federace o
podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 41/1997 Sb., o Dohodě mezi vládou České republiky a vládou Chilské republiky o vzájemné
podpoře a ochraně investic

Sdělení MZV č. 42/1997 Sb., o Dohodě mezi Českou republikou a Státem Kuvajt o podpoře a ochraně
investic

Sdělení MZV č. 155/1997 Sb., o Dohodě mezi Českou republikou a Chorvatskou republikou o podpoře a
ochraně investic

Sdělení MZV č. 187/1997 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a
Tureckou republikou o vzájemné podpoře a ochraně investic

Sdělení MZV č. 226/1997 Sb., o Dohodě mezi Českou republikou a Irskem o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 277/1997 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Italskou republikou o podpoře a ochraně investic

Sdělení MZV č. 43/1998 Sb., o Dohodě mezi Českou republikou a Indickou republikou o podpoře a ochraně investic

Sdělení MZV č. 99/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Venezuelskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 202/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Uzbeckou republikou o vzájemné podpoře a ochraně investic

Sdělení MZV č. 203/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Tuniskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 212/1998 Sb., o Dohodě mezi vládou České republiky a vládou Vietnamské socialistické republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 213/1998 Sb., o Dohodě mezi Českou republikou a Běloruskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 296/1998 Sb., o Dohodě mezi Českou republikou a Malajsií o podpoře a ochraně investic

Sdělení MZV č. 297/1998 Sb., o Dohodě mezi Českou republikou a Argentinskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 73/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Státu Izrael o vzájemné podpoře a ochraně investic

Sdělení MZV č. 104/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Mongolska o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 156/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Indonéské republiky o podpoře a ochraně investic

Sdělení MZV č. 217/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Kazašskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 250/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Korejské lidově demokratické republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 294/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Jihoafrickou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 372/1999 Sb., o sjednání dohody k Energetické chartě

Sdělení MZV č. 38/2000 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Paraguayskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení MZV č. 62/2000 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Paraguayskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Zákon č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách, ve znění pozdějších předpisů

Sdělení MZV č. 103/2000 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Bulharskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 128/2000 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Moldavskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 10/2001 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Uruguayskou východní republikou o podpoře a ochraně investic

Sdělení MZV č. 23/2001 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a federální vládou Svazové republiky Jugoslávie o vzájemné podpoře a ochraně investic.

Sdělení MZV č. 34/2001 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Salvadorskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 62/2001 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Jordánským hášimovským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 68/2001 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Kostarickou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 106/2001 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Libanonskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 115/2002 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Kyperskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 116/2002 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Makedonskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 15/2003 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Maltou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 115/2003 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Maltou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 45/2004 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Spojenými státy mexickými o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 51/2004 Sb. m. s., sjednání Dohody mezi Českou republikou a Nikaragujskou

Sdělení MZV č. 74/2004 Sb. m. s., o sjednání Dohody o podpoře a ochraně investic mezi Českou republikou a Bosnou a Hercegovinou

Sdělení MZV č. 86/2005 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Guatemalskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 96/2005 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Panamskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 89/2006 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Čínskou lidovou republikou o podpoře a ochraně investic

Nařízení EP a Rady č. 864/2007, o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy

Nařízení EP a Rady č. 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy

Sdělení MZV č. 62/2009 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Syrskou arabskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 65/2009 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Jemenskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 104/2009 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Kambodžského království o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení MZV č. 117/2009 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Království Bahrajn o podpoře a ochraně investic

PŘÍLOHA

Přehled definic investora v dvoustranných a některých mnohostranných dohodách o ochraně investic

Zdroj: internetové stránky Ministerstva financí ČR

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ochrana_investic.html

(pozn.: Pro zjednodušení identifikace se uvádí pouze číslo publikace ve Sb., Sb.m.s. a smluvní partner. Seřazeno abecedně dle názvu zemí. Multilaterální instrumenty jsou uvedeny odděleně na konci přílohy)

183/1995 Albánie

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

- a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem.
- b) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejím právním řádem a uznanou podle jejího práva za právnickou osobu, která má trvalé sídlo na území některé ze smluvních stran.

297/1998 Argentina

Pojem "investor" znamená:

- a) jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství smluvní strany v souladu s jejím právním řádem;
- b) jakoukoli právnickou osobu zřízenou nebo založenou jakýmkoliv jiným způsobem v souladu s platným právním řádem v jedné ze smluvních stran a mající své sídlo na území této smluvní strany.

162/1994 Austrálie

"investorem" se rozumí občan nebo společnost jedné ze smluvních stran;

c) "občanem" se rozumí:

- i) vztahu k Austrálii fyzická osoba, která je australským státním příslušníkem nebo jejíž pobyt v Austrálii není podle australského právního řádu časově omezen,
 - ii) ve vztahu k České republice fyzická osoba, která je státním příslušníkem České republiky;
- d) "společností" se rozumí jakýkoliv spolek, sdružení, podílnictví, trust nebo jiná právně uznaná jednotka, která je zřízena, založena nebo jinak řádně organizována:
- i) podle právního řádu smluvní strany, nebo
 - ii) podle právního řádu třetí země a vlastní ji společnost uvedená v odstavci 1 písm. d) bodu i) tohoto článku, nebo fyzická osoba, která je občanem jedné smluvní strany v

souladu s jejím právním řádem, bez ohledu na to, je-li společnost zřízena k výdělečným účelům, je-li v soukromém nebo jiném vlastnictví nebo má-li omezené nebo neomezené ručení;

117/2009

Bahrajn

Pojem „investor“ znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území státu druhé smluvní strany.

(a) Pojem „fyzická osoba“ znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některého ze států smluvních stran v souladu s jeho zákony.

(b) Pojem „právnická osoba“ znamená ve vztahu k oběma smluvním stranám jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu se zákony státu smluvní strany a uznanou jimi za právnickou osobu tohoto státu smluvní strany.

574/1992

Belgicko (Hosp. unie belgicko-luc.)

Pojem "investoři" označuje:

a) pokud se jedná o Československou socialistickou republiku:

aa) všechny právnické osoby zřízené podle československého právního řádu a mající své sídlo na území Československé socialistické republiky;

ab) všechny fyzické osoby, které jsou podle československého právního řádu občany Československé socialistické republiky a pokud jsou podle československého práva oprávněny jednat jako investoři,

b) pokud se jedná o Hospodářskou unii belgicko-lucemburskou:

ba) všechny fyzické osoby, které jsou podle belgického nebo lucemburského právního řádu občany Belgického království nebo Velkovévodství lucemburského;

bb) všechny právnické osoby zřízené podle belgického nebo lucemburského právního řádu a mající své sídlo na území belgického království nebo Velkovévodství lucemburského.

213/1998

Bělorusko

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu jedné smluvní strany, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.

b) Pojem "právnická osoba" znamená, s ohledem na obě smluvní strany, jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou za právnickou osobu, která má trvalé sídlo na území některé ze smluvních stran.

74/2004

Bosna a Hercegovina

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Ve vztahu k České republice:

(i) pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství České republiky v souladu s jejími zákony;

(ii) pojem "právnická osoba" znamená jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou jimi za právnickou osobu, která má trvalé sídlo na

území České republiky.

b) Ve vztahu k Bosně a Hercegovině:

(i) pojem "fyzická osoba" znamená fyzické osoby, jejichž statut občanů Bosny a Hercegoviny vyplývá ze zákona platného v Bosně a Hercegovině, pokud mají trvalý pobyt nebo hlavní místo podnikání v Bosně a Hercegovině;

(ii) pojem "právní osoba" znamená právnické osoby zřízené v souladu se zákony platnými v Bosně a Hercegovině, které mají své registrované sídlo, ústřední vedení nebo hlavní místo podnikání na území Bosny a Hercegoviny.

103/2000

Bulharsko

Pojem "investor" znamená jakoukoli osobu, která investuje na území druhé smluvní strany a která je:

- fyzickou osobou mající státní občanství jedné smluvní strany v souladu s jejím národním zákonodárstvím, nebo

- jakoukoli společností, firmou, organizací nebo sdružením s právní subjektivitou nebo bez ní, zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu se zákony kterékoli ze smluvních stran a která má sídlo na jejím území.

Černá Hora – viz Jugoslávie + Protokol (probíhá ratifikační proces)

89/2006

Čína

Pojem "investor" znamená

(a) fyzické osoby mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem;

(b) právnické osoby zahrnující společnosti, sdružení, společenství a jiné organizace zaregistrované nebo zřízené v souladu s právním řádem smluvní strany a mající sídlo na území této smluvní strany, bez ohledu na to, zda jsou ziskové či neziskové a jejich ručení je omezené či nikoli.

128/1994

Egypt

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem.

b) Pojem "právní osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejím právním řádem a uznanou za právnickou osobu mající trvalé sídlo na území jedné ze smluvních stran.

141/1996

Filipíny

Pojem "investor" znamená jakoukoliv fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená:

i) s ohledem na Českou republiku jakoukoliv fyzickou osobu mající státní občanství České republiky v souladu s jejím právním řádem;

ii) s ohledem na Filipínskou republiku jakéhokoliv jedince v rámci významu uvedeného v její ústavě.

b) Pojem "právnícká osoba" znamená, s ohledem na obě země, právnické osoby včetně společností, sdružení společností, obchodních právnických osob a jiných organizací, které jsou zřízeny nebo zaregistrovány a v každém případě řádně organizovány a skutečně provádějící hospodářskou činnost podle právního řádu příslušné smluvní strany a mají své sídlo na území příslušné smluvní strany, kde je prováděno skutečné řízení společnosti.

478/1991

Finsko

Pojem "investor" znamená:

(i) každou fyzickou osobu, která je občanem jedné ze smluvních stran v souladu s jejími zákony a

(ii) každou právnickou osobu, která má sídlo na území jedné ze smluvních stran nebo ve třetí zemi s převládajícím zájmem investora jedné ze smluvních stran.

453/1991

Francouzsko

Pojem "investor" označuje:

a) každou fyzickou osobu, která je občanem jedné ze smluvních stran a která může v souladu s jejím právním řádem uskutečňovat investice na území nebo v přímořském pásmu druhé smluvní strany;

b) každou právnickou osobu zřízenou na území jedné ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem a která má na něm své sídlo.

18/2011

Gruzie

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.

b) Pojem "právnícká osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou za právnickou osobu, která má trvalé sídlo na území některé ze smluvních stran.

86/2005

Guatemala

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.

b) Pojem "právnícká osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou jimi za právnickou osobu, která má trvalé sídlo na území některé ze smluvních stran.

41/1997

Chile

Pojem "investor" znamená následující osoby, které uskutečnily investici na území druhé smluvní strany v souladu s touto dohodou:

- a) fyzickou osobu, která, podle práva této smluvní strany, je považována za jejího občana;
- b) právnickou osobu, včetně společností, obchodních společností a obchodních sdružení a jiných právně uznávaných právnických osob, které jsou vytvořeny nebo jinak náležitě organizovány podle práva této smluvní strany a mají své sídlo společně se skutečnými hospodářskými aktivitami na území této stejné smluvní strany.

155/1997

Chorvatsko

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

- a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem.
- b) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejím právním řádem a uznanou jejím právním řádem za právnickou osobu, která má trvalé sídlo na území jedné smluvní strany.

43/1998

Indie

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

- (i) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství smluvní strany v souladu s jejím právním řádem.
- (ii) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli osobu včetně obchodní společnosti, podniku nebo sdružení, která má trvalé sídlo na území některé ze smluvních stran a je zaregistrována nebo zřízena v souladu s jejím právním řádem a uznána za právnickou osobu.

156/1999

Indonésie

Pojem "investor" zahrnuje s ohledem na obě smluvní strany

- a) fyzickou osobu mající státní občanství jedné ze smluvních stran v souladu s jejími zákony a investující na území druhé smluvní strany;
- b) právnickou osobu zřízenou nebo zaregistrovanou v souladu se zákony jedné ze smluvních stran mající sídlo na území této smluvní strany a investující na území druhé smluvní strany.

226/1997

Irsko

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

- a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem.
- b) Pojem "právnická osoba" znamená:

- (i) ve vztahu k České republice jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejím právním řádem a uznanou jím za právnickou osobu, která má své sídlo na území České republiky;
- (ii) ve vztahu k Irsku jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jeho právním řádem a uznanou jím za právnickou osobu, která má své ústřední vedení a řízení na území Irska.

73/1999

Izrael

Pojem "investor" znamená:

(i) pokud jde o české investory ve Státě Izrael:

a) fyzické osoby, které jsou občany České republiky v souladu s jejími zákony a které nejsou zároveň občany nebo osobami trvale bydlícími ve Státu Izrael v souladu s jeho zákony; nebo

b) právnické osoby zaregistrované nebo zřízené v souladu s českými zákony a mající své trvalé sídlo na území České republiky;

(ii) pokud jde o izraelské investory v České republice:

a) fyzické osoby, které jsou občany Státu Izrael v souladu s jeho zákony a které zároveň nejsou občany České republiky v souladu s jejími zákony; nebo

b) právnické osoby zaregistrované nebo zřízené v souladu s izraelskými zákony a mající své sídlo na území Státu Izrael.

65/2009

Jemen

Pojem „investor“ znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem „fyzická osoba“ znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.

b) Pojem „právnická osoba“ znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejich zákony a uznanou jimi za právnickou osobu, která má sídlo na území některé ze smluvních stran.

294/1999

Jihoafrická republika

"investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé strany.

"fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze stran v souladu s jejími zákony.

"právnická osoba" znamená ve vztahu ke straně jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou jimi za právnickou osobu, která má sídlo na území této strany;

62/2001

Jordánsko

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu jedné smluvní strany, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství

některé smluvní strany v souladu s jejím právním řádem.

b) Pojem "právnícká osoba" znamená jakoukoli společnost založenou nebo zřízenou v souladu s právním řádem některé smluvní strany a jím uznanou za právníckou osobu, která má trvalé sídlo na území této smluvní strany.

104/2009

Kambodža

Pojem „investor“ znamená jakoukoli fyzickou nebo právníckou osobu, která investuje na území státu druhé smluvní strany.

a) Pojem „fyzická osoba“ znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.

b) Pojem „právnícká osoba“ znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou jimi za právníckou osobu, která má sídlo na území státu některé ze smluvních stran.

333/1992

Kanada

Pojem "investor" označuje:

(i) každou fyzickou osobu, která je občanem smluvní strany nebo má trvalé bydliště na jejím území v souladu s jejím právním řádem; nebo

(ii) každou korporaci, společenství, trust, společný podnik, organizaci, asociaci nebo podnik zaregistrovaný nebo řádně založený v souladu s platným právním řádem této smluvní strany;

za podmínky, že takový investor má právo, v souladu s právním řádem smluvní strany, investovat na území druhé smluvní strany.

217/1999

Kazachstán

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právníckou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem;

b) Pojem "právnícká osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s platným právním řádem a uznanou za právníckou osobu, která má trvalé sídlo na území jedné ze smluvních stran.

125/1995

Korea

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právníckou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství jedné smluvní strany v souladu s jejím právním řádem;

b) Pojem "právnícká osoba" znamená s ohledem na každou smluvní stranu jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejím právním řádem a uznanou za právníckou osobu.

250/1999

KLDR

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství Korejské lidově demokratické republiky nebo České republiky nebo v souladu s jejími zákony.

b) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou jimi za právnickou osobu, která má trvalé sídlo na území některé ze smluvních stran.

68/2001

Kostarika

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území smluvní strany v souladu s touto dohodou a zákonodárstvím této smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.

b) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakékoli společnosti, jako jsou obchodní společnosti, sdružení, obchodní sdružení a jiné organizace, které jsou řádně zaregistrovány nebo zřízeny v souladu se zákony druhé smluvní strany a uznané jimi za právnickou osobu, která má trvalé sídlo na území této smluvní strany, včetně neziskových organizací.

42/1997

Kuvajt

Pojem "investor" znamená:

(a) jakoukoliv fyzickou osobu mající státní občanství smluvního státu v souladu s jeho právním řádem a

(b) s ohledem na každý ze smluvních států vládu tohoto smluvního státu a jakoukoliv právnickou osobu založenou podle právního řádu tohoto smluvního státu a mající své sídlo v tomto smluvním státě, jako jsou instituce, rozvojové fondy, úřady, nadace, soukromé instituce, zastoupení, podniky, družstva, veřejné obchodní společnosti, sdružení, společnosti, firmy, organizace a obchodní asociace nebo podobné subjekty bez ohledu na to, zda je jejich ručení omezené nebo jiné.

115/2002

Kypr

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu jedné ze smluvních stran, která investuje na území druhé smluvní strany, a pro účely této definice:

a) pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony;

b) pojem "právnická osoba" znamená, s ohledem na obě smluvní strany, jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu se zákony smluvní strany uznanou jimi za právnickou osobu, která má trvalé sídlo na území této smluvní strany.

106/2001

Libanon

Pojem "investor" ve vztahu k oběma smluvním stranám znamená:

- a) fyzické osoby, které jsou podle zákonů smluvní strany považovány za její státní občany;
- b) právnické osoby, společnosti včetně holdingových nebo offshore společností, sdružení, obchodních společností a jiných organizací, které jsou založeny nebo jinak řádně zřízeny v souladu se zákony smluvní strany a mají své sídlo na území této smluvní strany.

185/1995

Litva

Pojem "investor" znamená s ohledem na každou smluvní stranu:

- a) fyzickou osobu mající občanství této smluvní strany v souladu s jejím právním řádem;
- b) každou společnost, firmu, podnik a sdružení zapsané nebo zřízené podle platného právního řádu na území této smluvní strany, se sídlem na jejím území.

204/1995

Lotyšsko

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

- a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem.
- b) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejím právním řádem a uznanou za právnickou osobu tímto právním řádem.

574/1992

Lucembursko (Hosp. unie belgicko-luc.)

Pojem "investoři" označuje:

- a) pokud se jedná o Československou socialistickou republiku:
 - aa) všechny právnické osoby zřízené podle československého právního řádu a mající své sídlo na území Československé socialistické republiky;
 - ab) všechny fyzické osoby, které jsou podle československého právního řádu občany Československé socialistické republiky a pokud jsou podle československého práva oprávněny jednat jako investoři,
- b) pokud se jedná o Hospodářskou unii belgicko-lucemburskou:
 - ba) všechny fyzické osoby, které jsou podle belgického nebo lucemburského právního řádu občany Belgického království nebo Velkovévodství lucemburského;
 - bb) všechny právnické osoby zřízené podle belgického nebo lucemburského právního řádu a mající své sídlo na území belgického království nebo Velkovévodství lucemburského.

200/1995

Maďarsko

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

- a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem.
- b) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli

společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejím právním řádem a uznanou za právnickou osobu. V případě Maďarské republiky tento pojem zahrnuje rovněž jakékoli jiné společenství osob nemající právní subjektivitu, ale považované podle jejich zákonů za společnost.

116/2002

Makedonie

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu jedné smluvní strany, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.

b) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou jimi za právnickou osobu, která má trvalé sídlo na území této smluvní strany.

296/1998

Malajsie

"Investor" znamená:

(i) jakoukoli fyzickou osobu, která je státním příslušníkem smluvní strany v souladu s jejími zákony a která investuje na území druhé smluvní strany; nebo

(ii) jakoukoli společnost, obchodní společnost, nadaci, společný podnik, organizaci, sdružení nebo podnik zaregistrovaný nebo řádně zřízený v souladu s platnými zákony smluvní strany investující na území druhé smluvní strany;

15/2003

Maroko

Pojem "investor" znamená jakoukoliv fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany,

a) pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoliv fyzickou osobu, která je občanem jedné ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem,

b) pojem "právnická osoba" znamená jakoukoliv jednotku, která má své sídlo na území jedné smluvní strany a je založena v souladu s jejím právním řádem.

62/2000

Mauricius

"Investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany:

(i) "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu, která má státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony;

(ii) "právnická osoba" znamená ve vztahu k oběma smluvním stranám jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou za právnickou osobu a která má hlavní místo výkonu činnosti nebo ústředí na území jedné ze smluvních stran;

45/2004

Mexiko

Pojem "investor smluvní strany" znamená:

(a) fyzickou osobu mající státní občanství smluvní strany v souladu s jejím právním řádem; nebo

(b) právnické osoby, včetně korporací, obchodních společností nebo jiných společností nebo sdružení, které mají ústředí na území jedné ze smluvních stran, a které jsou založeny nebo zřízeny a působí v souladu s právním řádem této smluvní strany; které investují nebo investovaly na území druhé smluvní strany.

128/2000 Moldavsko

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.

b) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost, která má trvalé sídlo na území některé ze smluvních stran, zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou jimi za právnickou osobu.

104/1999 Mongolsko

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.

b) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou jimi za právnickou osobu, která má trvalé sídlo na území některé ze smluvních stran.

573/1992 Německo

Pojem "investor" znamená fyzické osoby se stálým bydlištěm nebo právnické osoby se sídlem v okruhu působnosti této Dohody, jež jsou oprávněny jednat jako investoři.

51/2004 Nikaragua

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.

b) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou jimi za právnickou osobu, která má trvalé sídlo na území některé ze smluvních stran.

569/1992 Nizozemsko

Pojem "investor" označuje:

I) fyzické osoby, které jsou občany jedné ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem;

II) právnické osoby zřízené v souladu s právním řádem jedné ze smluvních stran.

530/1992

Norsko

Pojem "investor" označuje u každé smluvní strany:

- A) Fyzickou osobu mající občanství této smluvní strany v souladu s jejím právním řádem;
- B) Každou společnost, firmu, podnik a sdružení zapsané nebo zřízené podle platného právního řádu na území této smluvní strany, se sídlem na jejím území.

96/2005

Panama

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany, jak je dále definováno:

- a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.
- b) Pojem "právnická osoba" znamená:
 - (i) Ve vztahu k České republice jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou jimi za právnickou osobu, která má trvalé sídlo v České republice.
 - (ii) Ve vztahu k Panamské republice jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou jimi za právnickou osobu, která není právnickou osobou České republiky nebo právnickou osobou jakéhokoli třetího státu.

38/2000

Paraguay

Pojem "investor" znamená:

- a) jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem;
- b) jakoukoli právnickou osobu, která s ohledem na obě smluvní strany znamená jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejím právním řádem a jím uznanou za právnickou osobu, která má trvalé sídlo na území této smluvní strany.

181/1995

Peru

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

- a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem;
- b) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejím právním řádem a uznanou za právnickou osobu tímto právním řádem, mající trvalé sídlo na území jedné ze smluvních stran.

181/1994

Polsko

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

- a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství jedné smluvní strany v souladu s jejím právním řádem;

b) Pojem "právnícká osoba" znamená s ohledem na každou smluvní stranu jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejím právním řádem a mající trvalé sídlo na území některé ze smluvních stran.

96/1995 Portugalsko

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právníckou osobu jedné ze smluvních stran, která investuje na území druhé smluvní strany:

a) "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem;

b) "právnícká osoba" znamená jakoukoli společnost s právní subjektivitou, která má své ústředí na území jedné ze smluvních stran a je zřízena nebo zaregistrována v souladu s právním řádem této smluvní strany.

454/1991 Rakousko

Pojem "investor" pokud jde o Českou a Slovenskou Federativní Republiku označuje:

a) každou fyzickou osobu, která je podle československého právního řádu občanem České a Slovenské Federativní Republiky, podle československého právního řádu je oprávněna jednat jako investor a investuje na území druhé smluvní strany;

b) každou právníckou osobu, která byla zřízena podle československého právního řádu, má sídlo na území České a Slovenské Federativní Republiky a investuje na území druhé smluvní strany;

pokud jde o Rakouskou republiku označuje:

a) každou fyzickou osobu, která má státní příslušnost Rakouské republiky a investuje na území druhé smluvní strany;

b) každou právníckou osobu nebo společnost osob podle obchodního práva, která byla zřízena v souladu s rakouským právním řádem, má sídlo na území Rakouské republiky a investuje na území druhé smluvní strany.

198/1994 Rumunsko

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právníckou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli osobu, která je v souladu s právním řádem jedné smluvní strany považována za jejího občana.

b) Pojem "právnícká osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejím právním řádem a uznanou za právníckou osobu mající sídlo a vyvíjející skutečnou hospodářskou činnost na území smluvní strany.

201/1996 Rusko

Pojem "investor" označuje:

a) jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze Smluvních Stran v souladu s jejím právním řádem;

b) jakoukoli právníckou osobu zaregistrovanou a působící v souladu s právním řádem

některé ze Smluvních Stran, která má trvalé sídlo na území tohoto státu,
s podmínkou, že fyzická nebo právnická osoba mají v souladu s právním řádem svého státu oprávnění investovat na území druhého státu.

102/1993 Řecko

"Investorem" se rozumí s ohledem na každou smluvní stranu:

- a) fyzické osoby mající státní příslušnost smluvní strany v souladu s jejím právním řádem,
- b) právnické osoby zřízené v souladu s právním řádem této smluvní strany.

34/2001 Salvador

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

- a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.
- b) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou jimi za právnickou osobu, která má trvalé sídlo na území jedné ze smluvních stran.

15/2011 Saúdská Arábie

Pojem „investor“ znamená:

a) ve vztahu k České republice:

I. fyzickou osobu mající státní občanství České republiky v souladu s jejími platnými zákony; nebo

II. jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou jimi za právnickou osobu, která má trvalé sídlo na jejím území;

b) ve vztahu ke Království Saúdské Arábie:

I. fyzické osoby mající státní občanství Království Saúdské Arábie v souladu s právem Království Saúdské Arábie;

II. jakoukoli společnost, která má právní subjektivitu a je zřízena v souladu s právem Království Saúdské Arábie a má svoje ústředí na jejím území, jako jsou korporace, podniky, družstva, obchodní společnosti, konsorcia, úřady, instituce, fondy, organizace, obchodní sdružení a jiné podobné subjekty bez ohledu na to, zda jsou s ručením omezeným či nikoli;

III. jeho veřejné finanční instituce a úřady jako Měnová agentura Saúdské Arábie, veřejné fondy a podobné vládní instituce existující v Saúdské Arábii, které vznikly v souladu s jejím právním řádem; které uskutečňují nebo uskutečnily investici na území druhé smluvní strany.

57/1996 Singapur

[Investor = občan nebo společnost viz. článek 1 Dohody]

Pojem "občan" znamená jakoukoli osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem.

Pojem "společnost" znamená jakoukoli obchodní společnost, firmu, sdružení nebo orgán,

ať je či není právnickou osobou, zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s platným právním řádem některé ze smluvních stran.

69/1996

Spojené arabské emiráty

Pojem "investor" znamená vládu Smluvního státu nebo jakoukoli jeho fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhého Smluvního státu:

a) Pojem "fyzická osoba" znamená ve vztahu ke kterémukoli Smluvnímu státu jednotlivce majícího státní občanství tohoto Smluvního státu v souladu s jeho právním řádem.

b) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na každý Smluvní stát jakoukoli společnost založenou v souladu s právním řádem tohoto Smluvního státu a uznanou v souladu s tímto právním řádem za právnickou osobu, jako jsou: veřejné a soukromé společnosti, obchodní společnosti, obchodní sdružení, správní úřady, veřejné obchodní společnosti, nadace, firmy, instituce, organizace, agentury, rozvojové fondy, podniky, družstva a organizace nebo jiné podobné společnosti bez ohledu na to, zda jsou s ručením omezeným nebo ne.

187/1993

Spojené státy americké

[Investor = státní příslušník nebo společnost druhé smluvní strany viz článek 1a) Dohody]

b) "společnost smluvní strany" znamená jakoukoli korporaci, společnost, sdružení, státní nebo jiný podnik, nebo jinou organizaci, z právního hlediska ustavenou v souladu s právním řádem smluvní strany nebo jejího politického podrozdělení, ať byla či nebyla zřízena za účelem finančních výnosů a je v soukromém vlastnictví nebo vlastnictví vlády;

c) "státní příslušník" smluvní strany znamená fyzickou osobu, která je státním příslušníkem smluvní strany v souladu s jejím příslušným zákonem;

23/2001

Svazová republika Jugoslávie (dnes Srbsko a Černá Hora)

Pojem "investor" znamená:

(1) fyzickou osobu mající státní občanství jedné smluvní strany a investující na území druhé smluvní strany;

(2) právnickou osobu zaregistrovanou, založenou nebo jinak řádně organizovanou v souladu s právním řádem jedné smluvní strany, která má své sídlo na území této smluvní strany a investuje na území druhé smluvní strany.

62/2009

Sýrie

Pojem „investor“ znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem „fyzická osoba“ znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.

b) Pojem „právnická osoba“ znamená ve vztahu ke kterékoli smluvní straně jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou jimi za právnickou osobu, která má sídlo na území některé ze smluvních stran.

647/1992

Španělsko

Pojem "investoři" označuje:

a) fyzické osoby, které

a.a) v případě španělských investorů sídlí ve Španělsku v souladu se španělským právním řádem,

a.b) v případě československých investorů mají občanství České a Slovenské Federativní Republiky;

b) právnické osoby, včetně společností a jiných organizací, které byly řádně zřízeny v souladu s právním řádem jedné ze smluvních stran a mají své sídlo na území této smluvní strany.

479/1991

Švédsko

Pojem "investor" označuje:

a) jakoukoliv fyzickou osobu, která je občanem smluvní strany v souladu s jejím právním řádem a je oprávněna investovat na území druhé smluvní strany, za předpokladu, že takové povolení je právním řádem předepsáno;

b) jakoukoliv právnickou osobu zřízenou podle právního řádu jedné ze smluvních stran, mající své sídlo na území jedné z nich, nebo i na území třetího státu, pokud vnímá investor z jedné ze smluvních stran převažující účast, představující zejména nadpoloviční podíl nebo počet hlasů. Právnická osoba se nemůže domáhat podle této Dohody, jestliže se jí domáhá podle jiné dohody o ochraně investic, uzavřené s třetím státem.

459/1991

Švýcarsko

Pojem "investor" zahrnuje s ohledem na obě smluvní strany

a) fyzické osoby, které jsou v souladu se zákony příslušné smluvní strany jejími občany;

b) právnické osoby, včetně společností, korporací, obchodních společností a jiných organizací, které jsou zřízeny nebo jinak právně založeny podle zákonů této smluvní strany a mají své sídlo a provozují skutečnou hospodářskou činnost na území této smluvní strany;

c) právnické osoby založené v souladu s právním řádem kteréhokoli státu, které jsou přímo nebo nepřímo kontrolovány občany této smluvní strany nebo právnickými osobami, majícími sídlo a provozujícími skutečnou hospodářskou činnost na území této smluvní strany.

48/1996

Tádžikistán

Pojem "investor" znamená jakoukoli právnickou nebo fyzickou osobu, která investuje na území druhé Smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze Smluvních stran v souladu s jejím právním řádem.

b) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě Smluvní strany jakoukoli obchodní společnost, družstvo, sdružení, společnost nebo jinou organizaci zřízenou v souladu s právními předpisy každé Smluvní strany nezávisle na formě vlastnictví, zaregistrovanou a mající sídlo na území jedné ze Smluvních stran.

180/1995

Thajsko

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu jedné smluvní

strany, která investuje na území druhé smluvní strany:

- a) pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství jedné ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem,
- b) pojem "právnícká osoba" znamená, s ohledem na každou smluvní stranu, jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejím právním řádem a uznanou za právníckou osobu.

203/1998

Tunisko

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právníckou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany:

- a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.
- b) Pojem "právnícká osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a mající své sídlo na území této smluvní strany.

187/1997

Turecko

Pojem "investor" označuje:

- a) fyzické osoby, které mají státní občanství jedné smluvní strany podle jejího použitelného zákona,
- b) právnícké osoby jako korporace, firmy nebo obchodní společnosti, zřízené nebo založené podle platného zákona jedné smluvní strany a mající vedení na území této smluvní strany.

23/1996

Ukrajina

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právníckou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

- a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem.
- b) Pojem "právnícká osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany:
 - jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejich právním řádem a uznanou za právníckou osobu jejich právním řádem,
 - jakékoli jiné společenství osob nemající právní subjektivitu, ale považované podle jejich zákonů za společnost.

10/2001

Uruguay

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právníckou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany:

- a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.
- b) Pojem "právnícká osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou jimi za právníckou osobu, která má trvalé sídlo na území této smluvní strany.

Tato dohoda se však nevztahuje na investice uskutečněné fyzickými osobami, které jsou

státními příslušníky obou smluvních stran, pokud takové osoby v době investování nemají své bydliště mimo území smluvní strany, kde je investice uskutečněna.

202/1998

Uzbekistán

Pojem "investor" znamená jakoukoliv fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

i) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoliv fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem a rovněž osobu bez státního občanství mající tento status, která má právo podnikat podle právního řádu jedné ze smluvních stran.

ii) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoliv právnickou osobu zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejím právním řádem a uznanou za právnickou osobu, která má své sídlo na území některé ze smluvních stran.

646/1992

Velká Británie a Severního Irsko

Pojem "investoři" označuje:

(i) pokud jde o Českou a Slovenskou Federativní Republiku:

aa) všechny právnické osoby zřízené podle čs. právního řádu;

bb) všechny fyzické osoby, které jsou podle čs. právního řádu občany ČSFR a pokud jsou podle čs. práva oprávněni jednat jako investoři;

(ii) pokud jde o Spojené království:

aa) fyzické osoby odvozuující svůj status občanů Spojeného království ze zákonů platných ve Spojeném království;

bb) korporace, firmy a sdružení zaregistrovaná nebo ustanovená v souladu s právem platným v kterékoli části Spojeného království nebo na jakémkoli území, na které bude platnost této Dohody rozšířena v souladu s ustanoveními článku 12;

99/1998

Venezuela

Pojem "investor" znamená jakoukoliv fyzickou či právnickou osobu jedné smluvní strany, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba smluvní strany" znamená jakoukoliv fyzickou osobu mající státní občanství této smluvní strany podle jejího právního řádu.

b) Pojem "právnická osoba smluvní strany" znamená jakoukoliv společnost zaregistrovanou nebo zřízenou podle právního řádu této smluvní strany a uznanou jím za právnickou osobu mající trvalé sídlo na území této smluvní strany.

212/1998

Vietnam

Pojem "investor" znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

a) Pojem "fyzická osoba" znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejími zákony.

b) Pojem "právnická osoba" znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejími zákony a uznanou jimi za

právníckou osobu, která má sídlo na území této smluvní strany.

212/1998 Dohoda k Energetické chartě

"Investor" znamená:

(a) vzhledem ke smluvní straně,

(i) fyzickou osobu mající občanství nebo národnost nebo trvalé bydliště v této smluvní straně v souladu s jejími platnými zákony;

(ii) společnost nebo jinou organizaci organizovanou v souladu se zákony platnými v této smluvní straně;

(b) vzhledem ke "třetímu státu" pak fyzickou osobu, společnost nebo jinou organizaci, která splňuje mutatis mutandis podmínky specifikované pro smluvní stranu v pododstavci (a).

420/1992

Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států

(2) "Občanem jiného smluvního státu" se rozumí:

(a) jakákoliv fyzická osoba, která měla občanství jiného smluvního státu, než je strana státu ve sporu v den, kdy se strany dohodly předložit takový spor smírčímu nebo rozhodčímu soudu, jakož i k datu, ke kterému byla žádost registrována podle článku 28 odstavce (3) nebo článku 36 odstavce (3), ale nezahrnuje žádnou osobu mající k oběma datům také občanství smluvního státu strany ve sporu; a

(b) jakákoliv právnická osoba, která měla příslušnost jiného smluvního státu, než je stát smluvní strany ve sporu, v den, kdy se strany dohodly předložit takový spor ke smírčímu nebo rozhodčímu řízení, a jakákoliv právnická osoba, která měla příslušnost strany smluvního státu ve sporu k tomuto datu a která na základě zahraniční kontroly, na níž se strany dohodly, by měla být pro účely této Úmluvy považována za subjekt jiného smluvního státu.

SUMMARY

The term „investor“ in international investment agreements

The aim of this thesis is to explain, compare and evaluate the meaning of investor as one of the key terms used in the area of international investment protection. From a systematic point of view, international investment activities are governed by international economic law, which is a sub-discipline of public international law.

Foreign investment as a transfer of assets from one country to another in order to generate wealth is a kind of activity known and done since the era of colonialism or even before. The subjects carrying out these operations are called investors.

However the framework of international investment protection as we know it today started out when the so called bilateral investment treaties (BITs) became commonly used to protect and promote international investing. These treaties entered into by states as sovereign members of the international community stipulated conditions to protect each other's investors in order to stimulate the flow of free capital over the borders.

As mentioned before the term investor *inter alia* is a fundamental part of each international investment agreement. It specifies the range of subjects that are protected under such treaty and thus entitled to pursue their claims on international level in case of their investment being damaged by the host state's conduct.

There are lots of options and combinations when it comes to defining the investor ranging from restrictive to quite broad approaches. It all depends on the state's will to attract foreign investors and their assets. Usually the foreign investor is a legal person but natural persons are covered too. Distinctive nationality is an essential quality of investor because of the international character of protected investments. Citizenship is usually decisive for natural persons in this respect. Legal persons' nationality can be determined on the basis of seat, incorporation or control.

Recently there have been a growing number of cases of legal improprieties by investors to gain access to international arbitration. These abusive practices include forum shopping, sham investor entities etc. For this reason states have begun to adopt restrictive measures in order to restore balance between preserving the right of investors to be protected and the right to regulate in the public interest.

Klíčová slova:

ochrana, investice, investor, mezinárodní, stát, fyzická osoba, právnická osoba, státní příslušnost

Key terms:

protection, investment, investor, international, state, natural person, legal person, nationality